

SLOVANSKA KNJIŽNICA
LJUBLJANA

B L XXXVI
1856.

KOLEDARČEK

SLOVENSKI

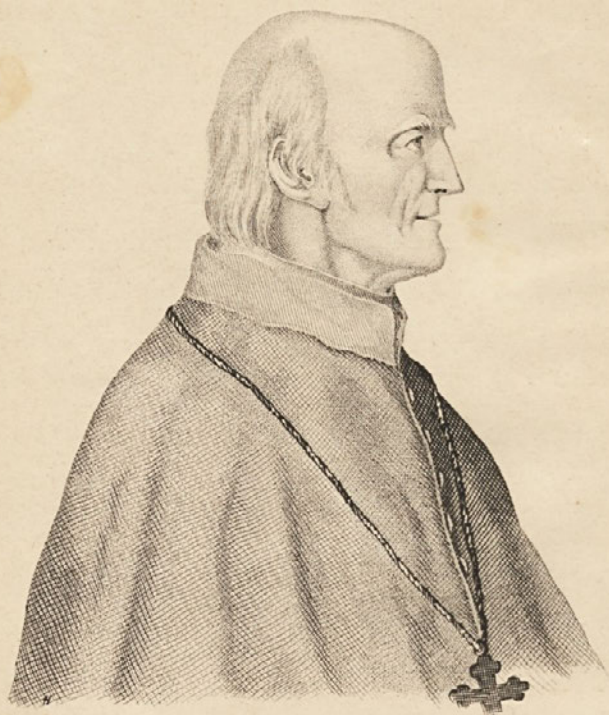
za leto 1856.

J. D.

280

Valentin Stanigk

KOLEDARČEK

SLOVENSKI

za prestopno leto

1856.

Na svetlo dal

Dr. Janez Bleiweis.

V Ljubljani.

Natisnil Jožef Blaznik.

MOLEBDAKOR

LIBRARY

to preserve for

RA B86

B LXXXVI

N. 19. IX. 1953/773

Prestopno leto

1856

ima 366 dni ali 52 tednov in 2 dneva,
začne se s torkom in konča se s sredo.

Godovinsko številstvo za leto 1856.

Zlata številka	14	Velika noč	23. marca.
Epakta	XXIII	Binkošti	11. maja.
Solčni krog	17	Kvatri: 13. februarija, 14. maja,	
Rimska številka	XIV	17. septembra in 17. decem-	
Nedeljska čerka	F E	bra.	
Pepelnica	6. februarija	1. adventna nedelja 30. novemb.	

Opomba. Postni dnevi, razun tistih od pepelnice do velike sabote, so zaznamovani s +.

Med božičem in pepelnico je 6 tednov ali 42 dni; tedaj bo letos naj krajši predpust in naj zgodnejša velika noč še v tem stoletji.

Mraknjenja v letu 1856.

To leto bode dvakrat solnce in dvakrat luna mraknila; pri nas se bo le en lunin mrak vidil, namreč 13. dan oktobra. od 10. ure 12 min. zvečer, do 1 ure 18 min. po polnoči; med tem časom bo luna popolnoma mraknila.

Čvetere letne dōbe po zvezdoznanstvenem računu.

Spomlad se začne 20. marca.
Leto se začne 21. junija.

Jesen se začne 22. septembra.
Zima se začne 21. decembra.

1	Torek	Novo leto.
2	Sreda	Makari, pušavnik.
3	Četertek	Genovefa, devica.
4	Petek	Tit, škof.
5	Sabota	Telesfor, papež.

Kadar je bil Herodež umerl. Mat. 2, 19 - 23.

6	Nedelja	F S. 3 Kralji.
7	Ponedelj	Nicot, škof.
8	Torek	Severin, opát. ☉
9	Sreda	Julian, mučenec.
10	Četertek	Nikanor, diakon.
11	Petek	Higin, papež.
12	Sabota	Ernest, opát.

Od ženitnine v Kani galilejski. Jan. 2, 1 - 11.

13	Nedelja	F I Hilari, škof
14	Ponedelj	Feliks, mučenec. ☾
15	Torek	Paul, prvi pušavnik.
16	Sreda	Marcel, papež.
17	Četertek	Anton, pušavnik.
18	Petek	Priska, devica.
19	Sabota	Kanut, kralj.

Od delavcev v vinogradu. Mat. 20, 1 - 16.

20	Nedelja	F Septuagesima. Imé Jezus.
21	Ponedelj	Neza, devica mučenica.
22	Torek	Vincenci, mučenec. ☽
23	Sreda	Devica Marié poroka.
24	Četertek	Timotej, škof.
25	Petek	S. Paula spreobrnjenje.
26	Sabota	Polikarp, škof mučenec.

Od sejavca in semena. Luk. 8, 4 - 15.

27	Nedelja	F Sexagesima. Janez Krizostom.
28	Ponedelj	Paulin, patrijarh.
29	Torek	Franc Salezi, škof.
30	Sreda	Martina, devica mučenica. ☾
31	Četertek	Peter Nolask, spoznovavec.

Premembe na nébesu.

☉ Mlaj v torek 8. dan ob 0 uri 7 min. zjutraj.

☾ Pervi kraljec v ponedelj 14. dan ob 4. uri 33 min. zvečer.

☽ Šip v torek 22. dan ob 4. uri 19 min. zjutraj.

☾ Zadnji kraljec v sredo 30. dan ob 9. uri 25 min. zjutraj.

—
Solnce stopi v znamenje vodnarja 20. dan tega mesca ob 8. uri 48 min. zvečer.

Dan raste v tem mescu od 8 ur 32 min. do 9 ur 28 min.

DEBETEE.

DEB VATER.

1	Petek	Ignaci, škof mučenec.
2	Sabota	Svečnica.

Od slepega poleg pota. Luk. 18, 31-43.

3	Nedelja	F Quinquagesima. Blaž, škof muč.
4	Ponedeljk	Andrej Korzin, škof.
5	Torek	Pust. Agata, devica mučenica.
6	Sreda	Pepeelnica. Rotija, devica muč. ☉
7	Četertek	Romuald, opat.
8	Petek	Janez iz Mate.
9	Sabota	Apolonija, devica mučenica.

Jezus se je postil 40 dni. Mat. 4, 1-11.

10	Nedelja	F Invocabit. Skolastika, devica.
11	Ponedeljk	Dezideri, škof.
12	Torek	Eulalia, devica.
13	Sreda	+ Kvatro. Katarina Rici, dev. ☉
14	Četertek	Valentin, mašnik mučenec.
15	Petek	+ Faustin in Jovita, mučenca.
16	Sabota	+ Juliana, devica.

Jezus se je spremenil na gori. Mat. 17, 1-11.

17	Nedelja	F Reminiscere. Silvin, škof.
18	Ponedeljk	Prepedigna, mučenica.
19	Torek	Konrad, pušavnik.
20	Sreda	Euheri, škof. ☉
21	Četertek	Eleonora, kraljica.
22	Petek	Sv. Petra stol.
23	Sabota	Marjeta iz Kortone.

Jezus hudiča izganja. Luk. 11, 14-28.

24	Nedelja	E Oculi. Prestopni dan.
25	Ponedeljk	Matija, apostelj.
26	Torek	Viktoria, mučenica.
27	Sreda	Sredpost. Aleksander, škof.
28	Četertek	Leander, škof.
29	Petek	Roman, opat. ☉

Premembe na nébesu.

☉ Mlaj v sredo 6. dan ob 11. uri 26 min. zjutraj.

☉ Pervi krajec v sredo 13. dan ob 3. uri 2 min. zjutraj.

☉ Šip v sredo 20. dan ob 10. uri 31 min. zvečer.

☉ Zadnjikrajec v petek 29. dan ob 2. uri 32 min. zjutraj.

—

Solnce stopi v znamenje rib 19. dan t. m. ob 1. uri 48 min. zvečer.

Dan raste v tem mescu od 9 ur 34 min. do 10 ur 56 min.

1	Sabota	Albin, škof.
Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6, 1-15.		
2	Nedelja	E Laetare. Simpliçi, papež.
3	Ponedeljk	Kunigunda, cesarica.
4	Torek	Kazimir, spoznovavec.
5	Sreda	Gerazim, spoznovavec.
6	Četertek	Koleta, devica. ☾
7	Petek	Tomaž Akvin, mašnik.
8	Sabota	Janez od Boga, spoznovavec.
Judje hočejo Jezusa kamnjati. Jan. 8, 46-59.		
9	Nedelja	E Judica. Ciril in Metod, škofa.
10	Ponedeljk	40 mučencov.
11	Torek	Herakli, mučenec.
12	Sreda	Gregor, papež.
13	Četertek	Modesta, devica. ☾
14	Petek	Maria 7 žalost. Matilda, kraljica.
15	Sabota	Seren, mučenec.
Jezus jezdi v Jeruzalem. Mat. 21, 1-9.		
16	Nedelja	E Cvetna nedelja. Hilari, škof.
17	Ponedeljk	Jedert, devica.
18	Torek	Eduard; kralj.
19	Sreda	Jožef, ženin Marie device.
20	Četertek	Velikanoč. četertek. Joahim.
21	Petek	Velikanoč. petek. Benedikt. ☾
22	Sabota	Velikanoč. sabota. Oktavian.
Jezus vstane od smerti. Mark. 16, 1-7.		
23	Nedelja	E Velikanočna nedelja. Viktor.
24	Ponedeljk	Velikanočni ponedeljk.
25	Torek	Marie oznanjenje.
26	Sreda	Emanuel, škof.
27	Četertek	Rupert, škof.
28	Petek	Guntrand, kralj.
29	Sabota	Eustazi, mučenec. ☾
Jezus pride pri zapertih durih. Jan. 20, 19-31.		
30	Nedelja	E Quasimodogen. Kvirin, mučenec.
31	Ponedeljk	Balbina, devica.

Premembe na nébesu.

☾ Mlaj v čertek 6. dan ob 9. uri 29 min. zvečer.

☾ Pervi krajec v čertek 13. dan ob 3. uri 27 min. zvečer.

☾ Šip v petek 21. dan ob 4. uri 55 min. zvečer.

☾ Zadnji krajec v saboto 29. dan ob 3. uri 22 min. zvečer.

Solnce stopi v znamenje ovna 20. dan t. m. ob 2. uri 18 min. zvečer.

Pomlad se začne.

Dan raste v tem mescu od 10 ur 58 min. do 12 ur 34 min.

DREVTE.

DNEVNIK.

1	Torek	Valerik, opát.
2	Sreda	Franc iz Paule.
3	Četertek	Rihard škof.
4	Petek	Izidor, škof.
5	Sabota	Vincenci Fereri, spoznovavec. ☉

Od dobrega pastirja. Jan. 10, 11-16.

6	Nedelja	E Misericord. Sikst, papež.
7	Ponedeljk	Hegesip, spoznovavec.
8	Torek	Dionizi, škof.
9	Sreda	Maria Kleofa.
10	Četertek	Apoloni, mučenec.
11	Petek	Leon, papež.
12	Sabota	Juli, papež. ☾

Še malo, in me ne bote vidili. Jan. 16, 16-22.

13	Nedelja	E Jubilate. Justin, mučenec.
14	Ponedeljk	Lidvina, mučenica.
15	Torek	Anastazia.
16	Sreda	Kalist, menih.
17	Četertek	Anicet, papež mučenec.
18	Petek	Kolocer, škof.
19	Sabota	Hermogen, mučenec.

Grem k njemu, kjeri me je poslal. Jan. 16, 5-14.

20	Nedelja	E Cantate. Sulpici, mučenec. ☽
21	Ponedeljk	Anzelm, škof.
22	Torek	Soter in Kaji, pap. mučenca.
23	Sreda	Adalbert, škof.
24	Četertek	Juri , mučenec.
25	Petek	Marka, evangelist.
26	Sabota	Klét, papež.

Kar bote v mojem imenu prosili. Jan. 16, 23-30.

27	Nedelja	E Rogate. Peregrin, spoznovavec.
28	Ponedeljk	Krizev teden } Vital, mučenec. ☾ } Peter, mučenec. } Katarina Senenska.
29	Torek	
30	Sreda	

**Premembe
na
nébesu.**

☽ Mlaj v saboto 5. dan ob 6. uri 43 min. zjutraj.

☾ Pervi kratec v saboto 12. dan ob 5. uri 43 min. zjutraj.

☽ Šip v nedeljo 20. dan ob 10. uri 4 min. zjutraj.

☾ Zadnji kratec v ponedeljk 28. dan ob 0 uri 17 min. zjutraj.

Solnce stopi v znamenje junca 20. dan t. m. ob 8 uri 23 min. zjutraj.

Dan raste v temmescu od 12 ur 38 min. do 14 ur 8 min.

1	Četertek	Nebohod Krist. Filip in Jakob.
2	Petek	Atanazi, škof.
3	Sabota	Najdenje sv. križa.

Kadar pride učenik. Jan. 15, 26-27. 16, 1-4.

4	Nedelja	E Exaudi. Florian, mučenec. ☉
5	Ponedeljk	Pij, papež.
6	Torek	Janez pred latinskimi vratami.
7	Sreda	Stanislav, škof.
8	Četertek	Prikazen sv. Mihela.
9	Petek	Gregor Nac., škof.
10	Sabota	† Izidor, kmet.

Ako kdo mene ljubi. Jan. 14, 23-31.

11	Nedelja	E Binkoštna nedelja. Fabi. ☉
12	Ponedeljk	Binkoštni ponedeljk. Pankraci.
13	Torek	Servaci, škof.
14	Sreda	† Kvatri. Bonifaci, mučenec.
15	Četertek	Sofia, udova.
16	Petek	† Janez Nepomučan.
17	Sabota	† Jošt, spoznovavec.

Bodite usmiljeni. Luk. 6, 36-42.

18	Nedelja	E 1 Sv. Trojica. Feliks Kantalicia.
19	Ponedeljk	Peter Celestin.
20	Torek	Bernardin, mašnik. ☉
21	Sreda	Sinezi, mučenec.
22	Četertek	S. Telo. Venust, mučenec.
23	Petek	Desideri, škof.
24	Sabota	Joana Kuca.

Od velike večerje Luk. 14, 16-24.

25	Nedelja	E 2 Urban, papež mučenec
26	Ponedeljk	Filip Neri, mašnik.
27	Torek	Magdalena od Paci. ☉
28	Sreda	Vilhelm.
29	Četertek	Maksim, škof.
30	Petek	Serce Jezusovo. Ferdinand.
31	Sabota	Kancian, mučenec.

Premembe na nébesu.

☉ Mlaj v nedeljo 4. dan ob 3. uri 33 min. zvečer.

☾ Pervi krajec v nedeljo 11. dan ob 9. uri 36 min. zvečer.

☽ Šip v torek 20. dan ob 0 uri 47 min. zjutraj.

☾ Zadnji krajec v torek 27. dan ob 6. uri 24 min. zjutraj.

Solnce stopi v znamenje dvojčkov 21. dan t. m. ob 11. uri 40 min. zvečer.

Dan raste v tem mescu od 14 ur 10 min. do 15 ur 18 min.

DNEVNIK.

DNEVYR.

Od zgubljene ovce. Luk. 15, 1-10.

Premembe
na
nébesu.

☉ Mlaj v torek 3. dan ob 0 uri 30 min. zjutraj.

☾ Pervi krajee v torek 10. dan ob 2. uri 40 min. zvečer.

☿ Šip v sredo 18. dan ob 0 uri 42 min. zvečer.

♁ Zadnjikrajee v sredo 25. dan ob 11. uri 8 min. zjutraj.

Solnce stopi v znamenje raka 21. dan t. m. ob 6. uri 44 min. zvečer.

Poletje se začne.

Dan raste v tem mesecu od 15 ur 18 min. do 15 ur 34 min.

1	Nedelja E3	Gracinian, mučenec.
2	Ponedelj	Erazem, škof.
3	Torek	Klotilda, kraljica. ☉
4	Sreda	Kvirin, škof.
5	Četertek	Bonifaci, mučenec.
6	Petek	Norbert, škof.
7	Sabota	Robert, opát.

Od velikega ribjega vlaka. Luk. 5, 1, 11.

8	Nedelja E4	Medard, škof.
9	Ponedelj	Primož in Felician, mučenca.
10	Torek	Marjeta, kraljica. ☾
11	Sreda	Barnabas, apostelj.
12	Četertek	Janez Fakundo, spoznovavec.
13	Petek	Anton Paduan, spoznovavec.
14	Sabota	Basili, škof.

Od farizejske pravičnosti. Mat. 5, 20-24.

15	Nedelja E5	Vid in tovarši, mučenci.
16	Ponedelj	Beno, škof.
17	Torek	Rajner, spoznovavec.
18	Sreda	Marka in Marcellin, mučenca. ☿
19	Četertek	Gervazi in Protazi, mučenca.
20	Petek	Silveri, papež.
21	Sabota	Alojzi, spoznovavec.

Jezus nasiti 4000 mož. Mark. 8, 1-9.

22	Nedelja E6	Ahaci, mučenec.
23	Ponedelj	Ediltruda, kraljica.
24	Torek	Janeza kerstnika rojstvo.
25	Sreda	Prošper, škof. ☾
26	Četertek	Janez in Paul, mučenca.
27	Petek	Ladislav, kralj.
28	Sabota	† Leon, papež.

Od lažnjivih prerokov. Mat. 7, 15-24.

29	Nedelja E7	Peter in Paul , aposteljua.
30	Ponedelj	Sv. Paula spomin.

1	Torek	Aron, veliki duhoven.	
2	Šreda	Marie device obiskanje.	☉
3	Četertek	Heliodor, škof.	
4	Petek	Ulrih, škof.	
5	Sabota	Filomena, devica.	

Od krivičnega hišnika. Luk. 16, 1-9.

6	Nedelja E 8	Godoleva, zakonska žena.	
7	Ponedeljk	Vilibald, škof.	
8	Torek	Elizabeta, kraljica.	
9	Šreda	Anatolia, mučenica.	
10	Četertek	Amalia, devica.	☾
11	Petek	Feliks in Fortunat, mučenca.	
12	Sabota	Mohor in Fortunat , mučenca.	

Jezus joka nad Jeruzalemom. Luk. 19, 41-47.

13	Nedelja E 9	Anaklet, papež.	
14	Ponedeljk	Bonaventura, škof.	
15	Torek	Henrik, cesar.	
16	Šreda	Maria devica iz Karmela.	
17	Četertek	Aleš, spoznovavec.	☿
18	Petek	Friderik, škof.	
19	Sabota	Vincenci Paulanski.	

Od farizeja in colnarja. Luk. 18, 9-14.

20	Nedelja E 10	Jeronim Emilian, spoznovavec.	
21	Ponedeljk	Prakseda, devica.	
22	Torek	Maria Majdalena.	
23	Šreda	Apolinar, škof.	
24	Četertek	Kristina, devica mučenica.	☾
25	Petek	Jakob veliki, apostelj.	
26	Sabota	Ana, mati Marie device.	

Od gluhega in mutastega. Mark. 7, 31-37.

27	Nedelja E 11	Pantaleon, mučenec.	
28	Ponedeljk	Inocenci, papež.	
29	Torek	Marta, devica.	
30	Šreda	Abdon in Senen, mučenca.	
31	Četertek	Ignaci Lojolan, spoznovavec.	☉

Premembe na nébesu.

☉ Mlaj v sredo 2. dan ob 10. uri 20 min. zjutraj.

☾ Pervi krajec v četrtek 10. dan ob 8. uri 13 min. zjutraj.

☿ Šip v četrtek 17. dan ob 10. uri 21 min. zvečer.

☽ Zadnji krajec v četrtek 24. dan ob 3. uri 52 min. zvečer.

☼ Mlaj v četrtek 31. dan ob 9. uri 58 min. zvečer.

Solnce stopi v znamenje leva 22. dan t. m. ob 5. uri 52 m. zjutraj.

Začetek pasjih dni.

Dan se krajša v tem mescu od 15 ur 28 min. do 14 ur 16 min.

DNEVYER.

DNEVTEK.

1	Petek	S. Petra ketine.
2	Sabota	Porciunk. 7 bratov makabejskih.

Od usmiljenega Samaritana. Luk. 10, 23-37.

3	Nedelja E 12	Znajdenje trupla sv. Štefana.
4	Ponedeljk	Dominik, spoznovavec.
5	Torek	Maria snežnica.
6	Sreda	Spremenenje Jezusovo.
7	Četertek	Donat, škof mučenec.
8	Petek	Ciriak, mučenec.
9	Sabota	Afra, mučenica. ☾

Od deseterih gobovih. Luk. 17, 11-19.

10	Nedelja E 13	Lovrenc, mučenec.
11	Ponedeljk	Suzana, mučenica.
12	Torek	Klara, devica.
13	Sreda	Hipolit, mučenec.
14	Četertek	† Euzebi, spoznovavec.
15	Petek	Marie Device nebovzetje.
16	Sabota	Rok, spoznovavec. ☽

Nihče ne more dvema gospodoma služiti. Mat. 6, 24-33.

17	Nedelja E 14	Liberat, opát.
18	Ponedeljk	Helena, cesarica.
19	Torek	Ljudevik, škof.
20	Sreda	Bernard, opát.
21	Četertek	Joana Franciška Fremiot.
22	Petek	Filibert, mučenec. ☾
23	Sabota	Filip Benici, spoznovavec.

Od mertvega mladenča v Najmu. Luk. 7, 11-16.

24	Nedelja E 15	Jernej, apostelj.
25	Ponedeljk	Ljudevik, kralj.
26	Torek	Cefirin, papež.
27	Sreda	Jožef Kalasanec, spoznovavec.
28	Četertek	Auguštin, škof.
29	Petek	Janeza obglavljenje.
30	Sabota	Roza Limanska, devica. ☽

Od vodeničnega. Luk. 14, 1-11.

31	Nedelja E 16	Angelj varh. pr. Raimund.
----	---------------------	----------------------------------

Premembe na nébesu.

☾ Pervi kra-
jec v saboto 9.
dan ob 1. uri 13
min. zjutraj.

☽ Šip v sa-
boto 16. dan ob
6. uri 45 min.
zjutraj.

☾ Zadnji kra-
jec v petek 22.
dan ob 9. uri 56
min. zvečer.

☽ Mlaj v sa-
boto 30. dan ob
0 uri 4 min. zve-
čer.

Solnce stopi
v znamenje de-
vice 23. dan t.
m. ob 4. uri 22
min. zjutraj.

**Konec pasjih
dni.**

Dan se krajša
v tem mescu od
14 ur 38 min.
do 13 ur 14 min.

1	Ponedeljk	Tilen, opát.
2	Torek	Štefan, kralj.
3	Šreda	Eufemia, devica.
4	Četertek	Rozalia, devica.
5	Petek	Lovrenc Justinian, škof.
6	Sabota	Donacian, škof.

Od nar večje zapovedi. Mat. 22, 34-46.

7	Nedelja E17	Regina, devica. ☾
8	Ponedeljk	Marie Device rojstvo.
9	Torek	Korbinian, škof.
10	Šreda	Miklavž Tolentin.
11	Četertek	Prot in Hiacint, mučenca.
12	Petek	Gvidon, mežnar.
13	Sabota	Notburga, devica.

Od mertudnega. Mat. 9, 1-8.

14	Nedelja E18	Imé Marie. Povik. sv. križa ☽
15	Ponedeljk	Nikomed, mučenec.
16	Torek	Ljudmila, vojvodnja.
17	Šreda	† Kvatri. Hildegarda, devica.
18	Četertek	Jožef Kupertin.
19	Petek	† Januari, škof.
20	Sabota	† Eustahi, mučenec.

Od kraljeve ženitnine. Mat. 22, 1-14.

21	Nedelja E19	Matevž, apostelj. ☾
22	Ponedeljk	Maurici, mučenec.
23	Torek	Tekla, devica mučenica.
24	Šreda	Gerhard, škof.
25	Četertek	Rupert, škof.
26	Petek	Ciprian in Justina, mučenca.
27	Sabota	Kozma in Damian, mučenca.

Od kraljičevega sina. Jan. 4, 46-58.

28	Nedelja E20	Venceslav, kralj.
29	Ponedeljk	Mihael, verhangelj. ☽
30	Torek	Jeronim, cerkveni učenik.

Premembe na nébesu.

☾ Pervi kra-
jec v nedeljo 7.
dan ob 4. uri 47
min. zvečer.

☽ Šip v ne-
deljo 14. dan ob
2. uri 57 min.
zvečer.

☾ Zadnji kra-
jec v nedeljo 21.
dan ob 6. uri 38
min. zjutraj.

☽ Mlaj v po-
nedeljk 29. dan
ob 4. uri 38 min.
zjutraj.

Solnce stopi
v znamenje teht-
nice 22. dan t.
m. ob 11. uri 5
min. zvečer.

**Jesen se za-
čenja.**

Dan se krajsa
v tem mesecu od
13 ur 12 min. do
11 ur 58 min.

DREYER.

ONE VINE.

1	Sreda	Remigi, škof.
2	Četertek	Leodegar, škof.
3	Petek	Kandid, mučenec.
4	Sabota	Francišsk Serafinski.

Od deset tisuč talentov. Mat. 18, 23-35.

5	Nedelja E 21	Roženkranska nedelja.
6	Ponedeljk	Bruno, spoznovavec.
7	Torek	August, mašnik. ☉
8	Sreda	Brigita, udova.
9	Četertek	Dionizi, mučenec.
10	Petek	Francišsk Borgia, mašnik.
11	Sabota	Nikazi, škof.

Ali se smé cesarju dacija dajati? Mat. 22, 15-21.

12	Nedelja E 22	Maksimilian, škof.
13	Ponedeljk	Koloman, mučenec. ☽
14	Torek	Kalist, papež.
15	Sreda	Terezia, devica.
16	Četertek	Gol, opát.
17	Petek	Hedviga, udova.
18	Sabota.	Luka, evangeljist.

Jezus obudi mertvo deklico. Mat. 9, 18-26.

19	Nedelja E 23	Blagoslovljenje cerkveno.
20	Ponedeljk	Felician, škof. ☾
21	Torek	Uršula, devica mučenica.
22	Sreda	Kordula, devica, mučenica.
23	Četertek	Janez Kapistran, menih.
24	Petek	Rafael, verhangelj.
25	Sabota	Krizant in Daria, mučenca.

Od gobovega in stotnika. Mat. 8, 1-13.

26	Nedelja E 24	Evarist, papež.
27	Ponedeljk	Frumenci, škof.
28	Torek	Simon in Judež, aposteljna. ☽
29	Sreda	Narcis, škof.
30	Četertek	Klaudi, mučenec.
31	Petek	† Volbenk, škof.

Premembe na nébesu.

☉ Pervi kra-
jec v torek 7.
dan ob 6. uri 28
min. zjutraj.

☽ Šip v po-
nedeljk 13. dan
ob 11. uri 49 m.
zvečer.

☾ Zadnji kra-
jec v ponedeljk
20. dan ob 6. uri
56. m. zvečer.

☽ Mlaj v to-
rek 28. dan ob
10. uri 45 m.
zvečer.

Solnce stopi
v znamenje škor-
piona 23. dan t.
m. ob 2. uri 37
min. zvečer.

Dan se krajša
v tem mescu od
11 ur 56 min. do
10 ur 0 min.

Luna bo mrak-
nila 13. dan ob
10. uri 12 m.
zvečer popol-
noma.

1	Sabota	Vsi svetniki.
Od viharja na morji. Mat. 8, 23-27.		
2	Nedelja E25	Zahvalna nedelja. Just, muč.
3	Ponedeljk	Spomin vernih duš. Hubert, škof.
4	Torek	Karl Boromej, škof.
5	Sreda	Caharija, višji duhoven. ☉
6	Četertek	Lenart, škof.
7	Petek	Engelbert, škof mučenec.
8	Sabota	Bogomir, škof.

Od dobrega semena in ljulike. Mat. 13, 24-30.

9	Nedelja E26	Teodor, mučenec.
10	Ponedeljk	Andrej Aveljinski, spoznovavec.
11	Torek	Martin, škof.
12	Sreda	Martin, papež. ☉
13	Četertek	Brikoj, škof.
14	Petek	Homobon, tergovec.
15	Sabota	Leopold, vojvoda.

Od goršičnega zerna. Mat. 13, 31-35.

16	Nedelja E27	Otmar, opát.
17	Ponedeljk	Gregor, čudodelnik in škof.
18	Torek	Roman in Barul, mučenca.
19	Sreda	Elizabeta, kraljičina. ☉
20	Četertek	Feliks Valojski, spoznovavec.
21	Petek	Marie Device darovanje.
22	Sabota	Cecilia, devica mučenica.

Od gnjusobe razdjanja. Mat. 24, 15-35.

23	Nedelja E28	Klemen, papež.
24	Ponedeljk	Krizogon, škof.
25	Torek	Katarina, devica mučenica.
26	Sreda	Viktorin, škof.
27	Četertek	Virgili, škof. ☉
28	Petek	Papinian, škof.
29	Sabota	Saturnin, mučenec.

Od sodnega dné. Luk. 21, 25-33.

30	Nedelja E	1. Advent. Andrej, apostelj.
----	------------------	-------------------------------------

Premembe
na
nébesu.

☉ Pervi kra-
jec v sredo 5.
dan ob 6. uri 13
min. zvečer.

☉ Šip v sredo
12. dan ob 9.
uri 46 min. zju-
traj.

☉ Zadnji kra-
jec v sredo 19.
dan ob 11. uri
24 min. zvečer.

☉ Mlaj v čet-
ertek 27. dan
ob 4. uri 51 min.
zvečer.

Solnce stopi
v znamenje strel-
ca 21. dan t. m.
ob 5. uri 22 min.
zvečer.

Dan se krajša
v tem mescu od
9 ur 57 min. do
8 ur 46 min.

DNEVYIE.

DEBYE.

1	Ponedeljk	Eloj, škof.
2	Torek	Hromac, škof.
3	Sreda	† Francišek Saverian.
4	Četertek	Barbara, devica mučenica.
5	Petek	Peter Krizolog.
6	Sabota	† Miklavž, škof.

Janez Kerstnik v ječi. Mat. 11, 2-10.

7	Nedelja	E	2. Advent. Ambrož, škof.
8	Ponedeljk		Čisto spočetje Marie Dev.
9	Torek		Leokadia, devica.
10	Sreda		† Melhiad, papež.
11	Četertek		Damaz, papež.
12	Petek		Maksenci, mučenec.
13	Sabota		† Lucia, devica mučenica.

Pričevanje Janeza Kerstnika. Jan. 1, 19-28.

14	Nedelja	E	3. Advent. Spiridion, škof.
15	Ponedeljk		Irenej, škof.
16	Torek		Euzebi, škof.
17	Sreda		† Kvatri. Lacar, škof.
18	Četertek		Auksenci, škof.
19	Petek		† Paulil, mučenec.
20	Sabota		† Amon, mučenec.

V 15. letu cesarenja Tiberija. Luk. 3, 1-6.

21	Nedelja	E	4. Advent. Tomaž, apostelj.
22	Ponedeljk		Demetri, mučenec.
23	Torek		Servul, berač.
24	Sreda		† Adam in Eva.
25	Četertek		Božec ali rojstvo Jezusovo.
26	Petek		Štefan , prvi mučenec.
27	Sabota		Janez, evangelist.

Simon in Ana v tempeljnu. Luk. 2, 33-40.

28	Nedelja	E	Nedolžni otroci.
29	Ponedeljk		David, kralj.
30	Torek		Nicefor, mučenec.
31	Sreda		Silvester, papež.

Premembe na nébesu.

☉ Pervi kra-
jec v petek 5.
dan ob 4. uri 17
min. zjutraj.

☽ Šip v čet-
ertek 11. dan
ob 9. uri 3 min.
zvečer.

☾ Sadnji kra-
jec v petek 19.
dan ob 7. uri 34
min. zjutraj.

☼ Mlaj v sa-
boto 27. dan ob
9. uri 35 min.
zjutraj.

Solnce stopi v
znamnje divje-
ga kozla 21. dan
t. m. ob 3. uri
22 min. zjutraj.

Zima se za-
čenja.

Dan se krajša
v tem mescu od
8 ur 44 min. do
8 ur 32 min.

Nekaj od naj daljšega dneva v raznih krajih naše zemlje.

Čitateljem „Koledarčka“ je znano, da dolgost dneva je različna v raznih krajih naše zemlje; vendar se bode marsikteremu smešno zdelo slišati, da v nekterih krajih naj daljši dan 6 mesecev, nasproti pa tudi tam naj daljša noč 3 mesece terpi. Ako ravno se to na las spricati ne dá, ker od 67. stopnje (grada) proti tečajama naprej, se nič gotovega ne vé, se vendar to po natanjšem računu dokazati zamore.

Ako pogledamo na zemljovid ali zemljokroglo, bomo vidili, da so učeni našo zemljo od severnega do južnega tečaja v 180 stopin razdelili in od ravnika (ekvatorja), to je, srede krogle, do vsacega tečaja 90 stopin (stopnja ali grad po 15 geografskih milj ali 60 minut) štejejo, in ti so zaznamovani s krogi, soravniki (Paralellkreise), ki okoli zemlje gredó; bližji ko so tečajama, manjši so krogi. Krog, ki je proti severnem tečaju 23 gradov od ravnika oddaljen, se imenuje povratnik raka, in drugi proti južnem tečaju ravno toliko od ravnika oddaljen, povratnik divjega kozla. Ker se pa naša zemlja med vsakdanjim vertenjem okoli svoje osi tudi še v nekem podolgastem kolobaru (ekliptiki) vedno naprej in okoli solncea premikuje, tedaj mislimo, da se solnce tudi za 46 gradov tje in sem premikuje, kar pa za gotovo še dognano ni. — Zato pravijo učeni, kadar solnce 21. marca v ravniku stoji, sta si noč in dan enako dolga, in pri nas se spomlad začne. Kader 21. junija nižje do povratnika raka pride, se leto pri nas začne in je naj daljši dan; zdaj se pa solnce zopet proti ravniku poverne in ko do njega pride, sta zopet dan in noč enaka, to je 21. septembra, in pri nas se jesen začne; zdaj se pa solnce proti jugu oberne, in ko višje do povratnika divjega kozla pride (21. decembra), je pri nas začetek zime, in naj krajši dan. Potem se solnce zopet k ravniku poverne, in tako se godi leto za letom.

Kraji blizo ravnika imajo malo razločka med dolgostjo dneva in noči, komaj eno uro. Al bolj ko so kraji proti tečajoma, daljši so poleti dnevi, nasprot pa tudi pozimi daljše noči. Sledeča tablica to bolj razjasnuje, ki naj daljši dan pod raznimi soravniki kaže.

Od ravnika oddaljen	Dan ur. m.	Od ravnika oddaljen	Dan ur. m.	Od ravnika oddaljen	Dan ur. m.	Od ravnika oddaljen	Naj daljši dan
0 gr. — m.	12 —	49 gr. 2 m.	16 —	63 gr. 23 m.	20 —	66 gr. 32 m.	24 ur
8 „ 34 „	12 30	52 „ — „	16 30	64 „ 11 „	20 30	67 „ 23 „	1 mesec
16 „ 44 „	13 —	54 „ 31 „	17 —	64 „ 50 „	21 —	69 „ 51 „	2 mesca
24 „ 12 „	13 30	56 „ 38 „	17 30	65 „ 22 „	21 30	73 „ 40 „	3 mesce
30 „ 48 „	14 —	58 „ 27 „	18 —	65 „ 48 „	22 —	78 „ 11 „	4 „
36 „ 31 „	14 30	60 „ — „	18 30	66 „ 8 „	22 30	84 „ 5 „	5 „
41 „ 24 „	15 —	61 „ 19 „	19 —	66 „ 21 „	23 —	90 „ — „	6 „
45 „ 31 „	15 30	62 „ 26 „	19 30	66 „ 29 „	23 30		

Valentin Stanig. *)

V prvi verstí domorodcev naših se odlikuje ime Valentina Staniga. Spodobi se tedaj, da „Koledarček“ zahvalen spomin prinese rajnemu v podobi, ki jo je izrisal slavni monakovški slikar Gail leta 1846 v Gorici, in pa v kratkem popisu blagega življenja njegovega.

Posneli smo po večem čertíce tega popisa iz mičnega življenjopisa, ki so ga zložili svitli knez in škof lavantinski Slomšek v „Drobtinica“ leta 1848, in dostavili le kako malenkost tam pa tam, pridjali pa tudi poslednjo pesmico Stanigovo, še nikjer natisnjeno.

Valentin Stanig se je rodil 12. svečana 1774 v Bodreži na Goriškem. Ubozega kmetiča sin je v Gorici začel perve šole, vaje od mladega terdo živeti, pa tudi lahko poterpeti vse težave siromaškega šolarčka. Bil je fantič željen naukov, kakor jelen hladnega studenca.

Se nemške besede bolj prijeti naš Stanig v Celovec gré tretjo nemško šolo opraviti; in ravno v tej šoli sta si rajni Ahacel in Stanig tovarša bila. Prigodilo se je, da so se šolci zunaj Celovca kopali. Naš Valentin ni plavati znal; pregloboko si upa; voda ga izpodnese in revež potone. Hitro skoči berzen tovarš, Blaže Potočnik, za njim in ga srečno iz globočine smerti reši; — še v svoji visoki starosti čez več kot 46 let je rajni Stanig hvaležno pomnil svojega dobrotnika, ki

*) Po nekdanj navadni pisavi se je Stanič pisal Stanig. Ker ne preminjamo radi pisave lastnih imen, pišemo tedaj Stanig mesto Stanič.

mu je bil življenje ohranil ter si več let prizadeval, ali njega ali pa ktereга njegovih naslednikov krog Celoveca pozvediti; pa ni bilo najti pravega sledú. Kar je unemu v zahvalen dar odločil, je potem ubogim dal in dopolnil hvaležnosti svoje sveto dolžnost.

Višje šole je naš Stanig v Solnem Gradcu (Salzburgu) dogotovil, in verlo mesto med veličastnimi gorami mu je bilo vse žive dni v lepem spominu. Zdrava sapa in bistra voda ste pol kruha, in taka se le v gorah vživa. Rad je toraj mladi Stanig po hribih hodil in plezal na nar višje goličave, na kterih se Bog v svojem stvarjenji toliko veličastno razodeva. Na meji tiroljski, koroški in salcburški nar višji snežnik v nebo molí, Veliki Zvonik (Grossglockner) po imenu. Večni led in srez ga pokrivata, in redek je, ki bi mu na glavo stopil. Eden prvih je bil Stanig, ki je prilezel na tega velikana vsih hribov. In ko najde suho smreko verh hriba zasajeno, je verh njeni doplezal, da je reči zamogel: „Jez sem bil naj višje med predniki na snežniku“. Kakor v mladih letih je tudi ostarljiv mož vse nar višje hribe po Belči, Beveci, Furlanii, po Koroškem in Krajskem prehodil. Obiskal je starega Triglava sivo glavo, ki se po vseh krajskih gorah ponosno ozira; ni mu bil predeleč, ne previsok Klepsafon, ki v Karnii med Tolmece in Piavo vnebo stermí; obiskal je v večnem snegu belega Prestrelnika, ki ima pod verhom veliko luknjo, kakor bi ga bil kdo prestrelil, da jo podnevi od deleč lahko vidiš. Na veličastnem hribu, ki se mu Babji zob (Mangart) pravi in blizo sv. Višarjev na Koroškem stoji, je večkrat počival. Ni je krog in krog imenitne gore, ktere višavo bi ne bil Stanig s svojim zrakomerom premeril. Po pravici so ga imeli za pervaka vseh tadanjih gorjanskih pešcev.

Leta 1802 na sv. tréh kraljev dan je bil Stanig mašnik posvečen in postavljen v vinograd Gospodov. Služil je prvič v Bajnžici šest let in pol, prebivaje pod slamnato streho; pa v ponižnosti svojega ubožtva je bil blagi gospod bogat dobrih del. Prestavili so ga v Ročinje farnega namestnika, kjer je celih 10 let in pol 2000 duš v svoji skerbi imel, in bil svoji čedi ne toliko gospod kakor oče.

Ljuba mladina je bila jedro njegovega serca; jo podučiti potrebnih stvari — jo varovati zapeljivosti, bila je mu naj večja skerb. Ker v Ročinji šole ni bilo, se je sam loti in otroke brati učil. In ker so bili tistikrat slovenske bukve še celó redke, in po dve in po tri fare ne katekizma ne evangelja ne molitevskih bukev poznale niso, in tudi razun Ljubljane v družih mestih slovenskih knjig za gotov dnar ni bilo kupiti, piše Stanig rajnemu gospodu Jožefu Balantu, ki je tistikrat učitelj bogoslovja v Ljubljani bil, naj mu, kolikor premore, bukvic za šolarje pošlje, kar je Balant tudi rad storil. In tako sta se blaga moža soznanila in sprjaznila ter prijatla toliko dobrega storila.

Čedne bukve so mladih ljudi nar zvestejše znanke, lepe pesmi pa nar veselejše dobrovoljke, za ktere naj vsak dober pastir svojim mladim ovčicam skerbí, kakor je Stanig svojim skerbel. Poslovenil je veliko čednih pesem za cerkev, šolo in dom, ter jih na svetlo dal pod naslovom „Pesmi za kmete in mlade ljudi.“ V Gorici 1822. Leta 1826 je prišel „Pristavik nekterih cerkvenih in drugih pesem“, leta 1838 pa „Drugi pristavik starih in novih cerkvenih in družih pesem“ na svetlo. Čeravno se te pesmi ne odlikujejo ne po visokem pevškem duhu ne po zlikani besedi, vendar povsod mila blagoserenost diha iz njih.

Hude vojske so bile veliko let, in tudi ročinsko faro so zlo terle; naš Stanig je bil svojim faranom dober svetovavec, pomočnik in vodnik, ne le v duhovskih, temuč tudi v posvetnih potrebah.

Huda bolezen koz ali osepnic je veliko otrok pomorila, jih veliko oslepila, kraljevih naredila in jim obličje raztergala. Ravno se je tiste leta razvedilo, kako se otrokom kozé stavijo in oni hude bolezní obvarujejo. Hitro je rajni Stanig te dobrote se poprijel in je sam p e r v i otrokom v svojem kraji kozé staviti jel in sicer s ternom, ker družega pripravnega nožička imel ni.

Vsako žlahno sadunosno drevo je domač zaklad, in kdor drevje sadi, za svojo hišo dnarje na obresti polaga. To je rajni Stanig dobro spoznal, in svoje farane drevje saditi in žlahniti učil, pa

tudi sam je rad segel za matiko, vinjek in žago, ako je le utegnul. — Lepo in dobro je res, ljudi koristnega dela učiti, pa še boljše se je dela z lastnimi rokami lotiti in v djanji pokazati, kar se z besedo pové. Besede le mičejo, izgledi pa vlečejo z vso močjo. Učitelji v besedi in v djanji so nar veči dobrotniki svoje dežele, kakor naš pokojni Stanig, ki se je vsake stvari sam prijel, naj je še tako težka bila. O francozki vojski so most čez veliko Sočo poderli, in ljudje so se s težavo in nevarnostjo prek velike vode vozili. Ni ga bilo, ki bi se bil lotil most zopet postaviti. Serčni kaplan Stanig se tega dela loti, sosede k temu pripravi, ter jim svetuje in pomaga most postaviti.

Veliko let je vojska terpela, ter jezero in jezero ljudi pobrala. Minula je vojska pa nastopila je lakota od leta 1814 do 1817. Žitno polje je moča jemala, vinske gorice pa zima in mraz (slana), da niso rodile. Strašno so ljudje gladovali in gladú umirali. Tudi Stanig je živo očutil, kako boli glad, ki je po njegovi fari gospodaril.

V ti sili se do rajnega svitlega cesarja Franca I. oberne, popiše lakote neizrečeno silo in svojo ponižno prošnjo do njih Veličastva pošlje. V pismu je bilo po nemško pisano:

„Uns drückt Noth,	Sonst o Gott! —
Franc! gib Brot:	Schneller Tod“.

ali po slovensko:

„Huda nas sila trè,	Sicer o večni Bog!
Kruha nam daj, France!	Umerjemo v ti nadlog“.

Franc so dali kruha in preskerbeli življenja ljudem; pa tudi skerbnege pastirja niso pozabili, in ga dve leti potem v višjo službo povzdignili.

Ko so prečastiti škof Jožef Balant goriško škofijo nastopili, so tudi svojega starega znanca, pridnega Valentina Staniga, iz Ročinja v Gorico poklicali in cesar v letu 1819 ga korarja stolne cerkve postavili. Moder mož tudi na višjem stolu ves ponižen ostane; čast in imenitnost stanú ga ne pohujšate, temuč le zmodrite, da se padca toliko bolj varuje, za kolikor višje stoji. Tudi našega Staniga zlata

vervica in pa zlati križ na persih nista napihnila; ostal je mož po domače, priden in prijazen vsem, pripravljen vsakemu sluga biti, kar je le mogel.

Gorica ni ne bukvišča ne pravega bukvoroda imela; duhovnikom ni bilo ne potrebnih bukev ne bogoslovnih letnikov kupovati nikjer. Naš Stanig se tega posla loti, in večidel duhovnikom potrebnih knjig oskerbuje, kolikor je kdo želel. Ni bilo bukvoroda v bližnjih in daljnih mestih, da bi mu ne bil vsako leto tudi po 100 goldinarjev skupiti dal.

Leta 1828 so Staniga povzdignili ljudskih goriških šol višjega oglada, in od te dōbe je bil pravi duhovni oče šol in oskerbnik šolarjev. Dal je natisniti šolarjem pesmi, katekizem, molitvice; in karkoli je kdo šolarjev potreboval, dobil je pri Stanigu, ki je iz ljubeznive skerbi šolskih bukvic prodajo prevzel, sam pisal pa tudi sam vezal šolske knjige.

Pa tudi svojih starih ovčic na kmetih ni blagi domoljub pozabil in mladini lepih bukvic pošiljal, ki so ji dopadle. Tako je dekletam pošiljal bukvice keršanskega devišstva jim pisaje: „Le berite jih, in ko jih bote z branjem pomazale in raztergale, hočem vam drugih poslati“.

Imel je Stanig rad po več šolcev pri svoji mizi. Priganjal jih je celo leto naj se pridno učijo in pošteno se vedejo, ter jim obetal ob šolskih praznikih narediti dobre volje na cente. Kar je obljubil, je tudi zvesto spolnoval, in taka obljuba pri mladenčih pomaga. Spisal je lepo pesem za šolce, vesele na vakancah, zapregel ličen voz s plahto pokrit in se s svojimi mladimi tovarši po Laškem in po drugih krajih za kratek čas z njimi popevaje peljal.

Stanig, dobrega usmiljenega serca, je z ubogimi muta stimi gluhei veliko usmiljenje imel. Rad bi jim bil potrebnega nauka poskerbel, ker je vidil, da je veliko tacihi gluhih mutcov prebrisane glave, pa ni vedil kako? Bere, da so se v imenitnih mestih in tudi v Gradcu šole za mutee začele, in sklene, naj velja kar rado, tudi v Gorici začeti tako šole. Prijatli so mu lepo pomagali in premili goriški višji škof in knez Franc Ksaver Lušina so Staniga k dobremu delu dobrot-

ljivo roko podali in steber šole za gluhe mutce postali, ki se je leta 1842 začela. Primorci goriški, mestjani in deželani, so dobro napravo z milodari podpirali in vsako leto se je po 12 in še več ubogih otrok učilo brati in pisati po samih znamenjih, ki se jim kažejo. Svitli cesar so dovolili, naj se ta naprava za trdno ustanovi, in ji v pripomoč 2150 fl. srebra na leto dali. Tako izraste iz male peškice veliko žlahno drevo! Blagor možu, ki je rodovito peškico vsadil in skerbno zalival, kakor naš Stanig šolo za mutce!

„Pravičnemu se usmili tudi življenje njegove živine — serce hudobnega pa je neusmiljeno“. Tudi rajnemu Stanigu se je uboga živina smilila, ker je vidil, kako hudobno se mnogokrat ž njo ravna. In ko se je ravno lepa družba miloserčnosti do žival po Nemškem začela, se je hitro tudi Stanigu sveta želja unela, ubogi živini pomagati in tudi v naših krajih enako društvo osnovati. Priporočal se je vsem stranskim škofijam, prosil gospode daljne in bližnje, in prošnja njegova ni bila zastoj. Tudi v naših krajih je našel prijatlov, ki so mu v dnarjih pomagali, da so se otrokom čedne bukvice dajale, v katerih se bere, kako se živinodercom prej ali slej huda godí. Naprosil je gosposke, da naj po cesarskih postavah strahujejo neusmileže, ki živino brez potrebe terpinčijo; postavil je varhe, ki naj gerdune sami v strah jemljejo, in če to ne pomaga, naj jih gosposki zatožijo.

Karkoli je bilo lepega in hasnovitega za božjo čast ali za podučenje ljudstva — za vse si je Stanig z vnetim sercem prizadeval. Podpiral je bratovščino sv. Leopolda, ki je na pomoč misijonom v Ameriki; iskreno je priporočal „Novice“ rojakom svojim, ter pridno za nje pisal, kolikor je mogel. Ni bilo vrednih bukvic na svetlo, da bi jih ne bil verli rodoljub po sto in sto med svoje rojake razširil. Tudi „Drobtinicom“ je bil dober prijatelj.

Je prišel kak naravoslovec v Gorico, radovoljen prijatelj in umen tovarš mu je bil naš Stanig, ki je vedil vsak hrib po imenu in posebni lastnosti razločiti, ter povsod povedati, kar je bilo zanimivega.

Vajen hoje pozimi kakor poleti, je šel skorej vsako leto na Va-

lentinovo čez Sočo na sterma kamnito goro h poderti cerkvi sv. Valentinu svoj god obhajati in z višave po svetu pogledati, premisljevati lepo stvarjenje, pa tudi minljivost vseh posvetnih reči. Po višavah je čisteja sapa in svetejše so misli človeka; zdi se nam, da smo bližej nebes! V letu 1844 je svoje ljubljence mutaste šolarje na sveto Goro dve dobre uri nad Gorico peljal na božjo pot. „Željno sem gledal z goriške sv. Gore proti severju po visokih snežnikih — tako piše ljubeznjivi starček sam — na katerih sem pred več leti bil; nisem se mogel nagledati veličastnega Jelovnika in Hladnika. Tudi na prijaznem Kalu sem večkrat bil. Posebno me je pa oveselil hribov siv očak, naš Triglav, kterega sem na svetega Matevža dan leta 1808 ohodil in prvi z zrakomerom premeril“. — Ta ogled je bil pa tudi za slovó od vsih bližnjih in daljnih hribov, ki jih je Stanig svoje dni obiskoval. Teža let ga je hotla uklanjati, pa še težje so mu hodile opravila, ki jih je imel pridni starček, kateri je pogostoma od jutra do večera pisaril ali pa šole in druge naprave obiskoval.

Rajni Stanig je imel od mladih dni kervave oči — očitno znamenje preserčne ljubezni do svojega bližnjega. Gorela je namreč njega dni kmečka hiša, in ker se ni nikdar nobene nevarnosti ustrašil, kadar je bilo komu pomagati, je pri tem ognji revo dobil, ktero je vse svoje žive dni voljno nosil. Ljudje so ga potem nar lože imenovali rekoč: „Kanonik z rudečimi očmi“. — Ravno je mislil blagi gospod višjo službo ljudskih šol oddati, ker mu je v 73. letu starosti že pretežka hodila, in si je namenil svoje poslednje dni med svojimi nar ljubšimi šolarji — mutastimi gluhaki — preživeti ter za njih pravo podučenje skerbeti, — kar je previdnost božja drugače sklenila.

Prevzdignil se je starček pri nekem delu in jel je kerv pljuvati. Le malo dni je bolan ležal, pri zdravi pameti do poslednjega diha. Na zadnjo uro je še vstal in šel sam molitvinih bukvic iskat, iz katerih je si dal molitve za umerjoče brati. Molil je, in med molitvijo se za žilo na roki prime, šteje vdarke ter čuti, da ura življenja doteka. „Ravno zdaj umerem“! — je djal, globoko izdihnil — in po njem je bilo.

Umerl je 29. aprila 1847. Na sv. Filipa so ga pokopali.

Vajen ubožno živeti, in bolj za druge, kakor sam za se skerbeti, tudi po smerti ubogih ni pozabil. Osnoval je za vedne čase štipendijo za uboge dijake, ki vsako leto 50 fl. znaša. Tudi šoli za mutce je lepo sporočilo podaril iz svojega premoženja. —

Domovina naša je zapisala Staniga v versto tistih mož, katerih spomin bode živel od véka do véka!

Dostavljamo h koncu tega popisa še pesmico, ki nam jo je rajski 27. julija 1843 za „Novice“ poslal, ko je prvi sostavek Vertovcov v Novicah „Hvala vinske terte“ bral. Ko nam je starček pesmico poslal to, ktera je bila njegova poslednja, je živo veselje nad tem razodel, da so „Novice“ takrat pesmi njegove v misel vzele, rekoč: „Vaš preprijazni spomin me je mojstra-skaza v pesništvu tako nadušil, da sem se še enkrat spravil na Pegaza; sprejmite to drobtinico blagovoljno, pa ne sodite jo preojstro, zakaj pojem le, kakor mi serce velí; ušesa so mi edino merilo, in slovnica mi ni zmiraj v glavi, kakor bi mi mogla biti“. Naj sprejmejo tedaj častiti braveci to pesmico v blagomil spominek domoljubnega starčka; ona je tudi iz slovstveno-zgodovinskega obzira zato zanimiva, ker je poslednja njegova bila, rojena iz prvega spisa, ki je v natisu od nepozabljivega Vertovca prišel na beli dan.

Hvala vinske terte.

Slišal sim, tertica, undan hvaliti
 Tvojo dobrotljivo žlahno lastnost;
 Pesem tud jest ti želim pokloniti,
 Močno pa vstavlja me siva starost.
 Dvajsetkrat tri ino zraven deset
 Štejem življenja preteklega let.

Stvarnik je tebi šibkost seer odmenil,
 Dal ti pak čednost, ki vredna več je,
 Jest tud šibak — sim pa vender le sklenil,
 Kakor premorem povzdigniti te.
 Bom seer le vstarane strune glasil,
 Morde pa močniga pevca zbudil.

Nimaš ko Evino drevo lepote,
 Ktero že prvi je človek častil!
 Pojem pa tvojiga grozdja dobrote,
 Sladko je Noe že vinčice pil.
 In že Melhizedeh zidal oltar,
 Kruha in vina prinesel je v dar.

Kakor nar žlahniši sad so kazali
 Mozesu daleč poslani možje:
 „Grozdje, lej! tako je tam, so mu djali,
 Kjer nam dežela obljubljena je!“
 Tak se clo zemlja v pušavi časti,
 Ki te, precejena terta! rodi.

Vino — prav' pismo — serce st'ri veselo,
 Šibki in trudni se z vinam krepčá,
 Kak bi brez vina veselo se pelo?
 Tudi bolniku se kapljica dá.
 Pavel že zdavnaj je Tita učil,
 Sladko brez skerbi naj vince bi pil.

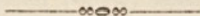
Tebe lepo so že nekdaj hvalili,
 Revno čc tudi le drevice si;
 Vino so sveti možaki že pili,
 Vino vsakteriga serce zbudi.
 Nimaš lepote, ponižno živiš,
 S sadam pa svojim dost dobriga st'riš.

Pozno začinjaš bersti poganjati,
 S perjem pokrivaš svoj ljubljeni sad;
 Nočes se v cvetni lepoti kazati,
 Nočes ko drugi v nji hvale iskati!
 Ti si, kot v pismu besede rekó:
 „Vsakdo po sadji spoznaval se bo“.

S perstenci zvesto se germa oklanjaš,
 Ki v podporo je tebi bil zbran,
 Težka se grozdja na njega oslanjaš,
 Dok ne približa se terganja dan.
 Tačas se grozdje na sonci zori,
 In kar je le živiga, se veseli.

Terta s sladkostjo si svet veselila,
 Vdaj se pokoju, ker jesen je tle,
 Šibkim in starim in trudnim si bila
 Moč in tolažba in pa veselje.
 Kdor je tek spolnil dobrotljiv ko ti,
 Zime pokoja naj se veseli!

Mirno počivaj, dobrotljiva mati,
 V zimi, ki stvarnik u pokoj je dal,
 De boš zamogla tud h letu nam dati
 Dobriga vinca obilni bokal.
 Ako jest starček v tem času zaspim,
 Tebe še v smerti hvaležen častim.

Juri Fayel

Juri Japel. *)

Na Krajskem je pod visocimi gorami majhno pa prijazno mesto Kamnik, okolj pet ur hodá od Ljubljane, slavna zibel mnogo imenitnih mož, med kterimi se je tudi Juri Japel 11. aprila leta 1744 rodil.

V Kamniku je samostan Frančiškanov, kteri so se od nekdej pridno s šolami pečali in ubogim mladenčkom poverh nauka še živež zastonj dajali. Verjetno je, da tudi rajni Japel je početni nauk v svojem rojstnem mestu dobil. V višje šole se je pa nadepolni Japel v Ljubljano podal, kjer so tisti čas očetje Jezuiti učili. V šolah njih se je Japel učil modroslovja in bogoslovja, izučil se je mnogoterih jezikov starodavnih in sedanjih evropskih narodov; znal je jezik nemški, laški in francozki, pa tudi slovenskega svojega maternega jezika zaboravil ni. Izuril se je pod vodstvom Jezuitov v njih semenišču za duhovski stan, in dosegel je čast dohtarja sv. pisma.

Kakor mila vijolica, ki na skrivnem cvetě, je Japel od svojih mladih dni duhovsko službo zvesto opravljal, in bil žlahtnemu kamnu podoben, ki se na skrivnem sveti. Služil je iz perva v Terstu 12 let za kaplana; izvolili so ga potem ljubljanski škof zavolj učenosti in žlahnosti serca dvornega kaplana in svojega tajnika.

Združena moč veliko premore, in majhne stvari v braterni slogi velike izrastejo. Tako je tudi v Ljubljani sloviti pisatelj našega slovstva,

*) Svetli knez in škof lavantinski Slomšek so nam prijazno podarili podobo Japelnovo. Naj tudi iz življenjopisa, ki so ga spisali, dovolijo posneti čertice v „Koledarček“.

oče Marka Pohlin, malo društvo učenih mož osnoval, da bi zapuščeno slovenščino obdelovala. Mnogo bistrih glav se je bilo združilo v to lepo delo, in vesela spomlad je po njih slovenščini zasijala. Poslovenili so mnogotere koristne bukve, ktere še sedaj, če ravno po redkem, se po Slovenskem nahajamo: na priliko „Opravk človeka“ v Ljubljani 1781. Janeza Nep. Čupika „Pridige“ na Dunaju 1785; „Kmetam za potrebo in pomoč,“ na Dunaji in več drugih. Tudi pesme slovenske so takrat kovati skušali, in med njimi jo je rajni Baland Vodnik vpervič po slovensko zagodil. Teh delavnih družbanov mlade slovenščine bil je naj pridnejih soudov jeden naš rajni Juri Japel.

Bilo je pa v tistih časih Slovencom sv. pisma poslovenjenega močno potreba, posebno duhovnim pastirjem, kteri so še celó slabo slovenili in kruh besede božje vernim sploh slabo lomili. Imeli so tam pa tam sveto pismo znanega Jurja Dalmatina; al v njem je bila med pšenico luljka luterske vere vsejana, in tako skrivno čitanje božje besede preprostim Slovencom za toliko nevarneje, za kolikor vikše so bile želje sveto pismo brati. Japel na bistra glava to potrebo jasno vidi, in njega seree sklene se berhkega, pa tudi težavnega dela lotiti: posloveniti namreč sveto pismo stare in nove zaveze, da bi Slovencom ne bilo potreba po prepovedanem sadu segati. Da bi pa ne opešal v težavnem delu, si je modri Japel dobrega tovarša poiskal — slavnega Blaža Kumardaja, tudi iskrenega Slovenca iz Bleda na Gorenskem domá. Ta dva moža sta si v roke segla in sklenila sveto pismo Slovencom v domačem jeziku podati. Kar sta sklenila, sta tudi srečno dopolnila.

Naj bi se pa beseda božja prav poslovenila, po razumu svete katoške vere vbrana, in vsake pomote ovarovala, je bilo šest presoditelov odbranih in naprošenih, kteri so se po štiripot v tednu snidovali v presojo poslovenjenega svetega pisma. Po velikem trudu teh mož je prišel leta 1784 v Ljubljani I. del sv. pisma novega zakona na svetlo. V ravno tistem letu je bil II. del nove zaveze natisnjen.

Japel ni bil le priden pisatelj, temuč tudi učenik in skerben dušni pastir. Pri sv. Petru v ljubljanskem predmestji je bil duhovske zaloge

Šilingove oskerbnik in vodja duhovstva. V tem času so ga škof med svoje svetovavce vverstili. Od leta 1793 do jeseni 1795 je bil fajmošter in tehant pri sv. Kancijanenu na Ješci blizo čerluškega mosta. Iz Ješce se je preselil za tehanta v Naklo, eno uro nad Krajnom. Povsodi je skerbno pastiril ter bil dober dušni oče svojim duhovskim otrokom. Njegove pridige so bile prav po domače zložene. Ako ravno je bil Japel visoko učen mož, se je vender znal v svojih podukih tako ponižati, da ga je vsako dete lahko razumelo.

Vekša pa ko je pravičnega moža vrednost, vekša je tudi njegova ponižnost, ako je mož po volji božji. Tak je bil rajni Japel. Koristne njegove bukve, osebne zasluge in izverstne dušne lastnosti so bile tudi svitlemu cesarju znane, in zlata svetinja mu je bila poslana. Poklican v Ljubljano častito znamenje prejet, se je pešec podal na pot — kakor sem slišal pripovedati. Po cesti se za njim pripelja gospod, kateri se je ravno na to slovenost v mesto nameril. Vgledaje ponižnega Japelnega pešca ga prijazno povabi, naj se z njim pelja na častito obhajo, ktera je njemu veljala. Blažen mož, kateri več velja pred Bogom in pri pravičnih ljudih, kakor se sam obraja! Le on lahko zadovoljno in veselo živi, kajti več prejme kakor po svojih mislih zasluži in želi.

Kakor skerbno je Japel v cerkvi učil, tako neprenehoma si je doma glavo lomil, in obljubim, da mnogo noč je prebudil, da je toliko učenih, obširnih bukev spisal. V tem času je sveto pismo starega zakona dogotovil, in v Ljubljani od leta 1791 do 1802 na svetlo dal. Pri poslovenovanji stare zaveze je imel nekoliko pomočnikov, zakaj toliko delo moč enega moža preseže. Njegovi sodelavci in naše hvale vredni možje so bili verh Kumerdaja Blaža iz Bleda, vodja ljubljanskih šol in potlejneg a c. kr. ogleda ljudskih šol v celškem krogu na Štajarskem, tudi Jožef Rihar, fajmošter pri sv. Petru v Komendi, Jožef Škrinar Ljubljančan, fajmošter pri materi božji pred mostom v Ljubljani, Modest Šraj, fajmošter pri sv. Jakobu na Savi, Anton Travn iz Doba, dohtar sv. pisma in fajmošter na Ješci, in Matevž Wolf na Bohinski Beli. Pa vsem ovim marljivim sodelavcom je bil Japel oko in pero, kateri se je naj

več trdil, in verh svetega pisma še več potrebnih in koristnih bukev Slovencom podal, katerih naj imenitneje so: „Veliki katekizem v prašanjih in odgovorih“. V Ljubljani natisnjen 1779, v drugič 1787, v tretjič 1793, v četertič 1809. Kako močno je ljudem s tem katekizmom vstregel, pričajo njega mnogi natisi. Na dalej je spisal: „Zbrane molitve“, v Ljubljani natisnjene 1786, ki se blezo redko med ljudmi nahajajo. „Listi in evangelji“, v Ljubljani 1787; v drugič 1892; v tretjič 1806 natisnjeni. „Cerkvene pesmi, litanije in molitve“, natisnjene v Ljubljani 1788. „Pridige za vse nedelje“ I. in II. del v Ljubljani 1794. Vse te pridige je iz tujih jezikov prestavil, posebno iz laškega, ki ga je popolnoma umel. — poslednje njegovo znano delo bilo je iz latinskega (*Piscatores hominum*) poslovenjena pesem: „Ribiči ljudi“, ktero je v duhovščnici zgotovil in pri Janezu Leonu 1803 v Celovcu natisniti dal.

Nahaja se v knjigah rajnega Japelna in njegovih tovaršev marsikaj v besedi, kar bi lahko boljše bilo. Saj se med čistim zernjem vselej kaka smet najde, in pisatela ni, kateri bi svojih posebnost ne imel. *)

*) Razun Japelnovih spisov, ki so v natisu beli dan zagledali, jih je še nekoliko v rokopisu ostalo.

Tukajšna licealna knjižnica shranuje: obširno nemško slovensko slovnico v celih 388 polah pod naslovom: „*Slavische Sprachlehre, das ist, vollständiger Grammatikalunterricht von der krainerischen und windischen Sprache, wie sie in Krain, in dem österreichischen Litorale, in der Grafschaft Görz, in Steiermark und Kärnthen gesprochen wird, oder vielmehr gesprochen werden sollte, dann wie sie von den Kroaten, Dalmatiern, Slavoniern, Böhmen, Pohlen und Russen leicht verstanden werden kann. Verfasst von Georg Japel, Dommherrn und Schuloberaufseher des Gurker Bisstums. Klagenfurt den 2. Jänner 1807*“; — potem „*Areticae Horulae Adami Bohorizh A. 1584 Vitebergae vulgatae nunc Redivivae seu Tractatus comprehendens Elementa linguarum principalium slavicae originis, videlicet Carniolicae seu Vindicae, Croaticae, Slavonicae, Dalmaticae, Bohemicae, Polonicae et Moscoviticae*“; — in „*Odgovor na vprašanje, kteregea slovanskega narečja je treba oiroke narpred učiti za ložji razumevo Rusovskiga, Pol-*

Človek si na svetu mnogokrat želi, kar bi mu škodovalo, ako bi se mu po volji zgodilo. Tudi rajni Japel je iz Ješe za imenitno faro leskovško zunaj Kerškega na spodnjem Krajskem prosil, pa je ni dobil; al iz Naklega je bil v višo službo v Celovec na Koroško poklican, in v jeseni leta 1799 za korarja stolne cerkve povzdignjen, zakaj zasluge njegove so tudi po stranskih deželah slovele. Tudi v Celovcu je bil visoko spoštovan in ljubljen na strani svojega rojaka, prijatla in podpornika slavnega žigata Hohenwarta, potlejnega škofa v Lincu na gornem Avstrijskem. Izvolili so ga vodja mladim duhovnom v celovškem seminšču, katerim je že gori imenovano latinsko pesem „Piscatores hominum“ poslovenil. Poznej je bil Japel viši ogleda ljudskih šol kerške škofije.

skiga, Pemsčiga, Dalmatinskiga, Hrovaškiga in vsih družih slovan-
skih narečij?“

Tukajšni muzej hranuje tudi nekoliko Japelnovih rokopisov, kateri spričujejo, da resni gospod je zraven pobožnih pesmic včasih tudi kakošno šaljivo in okroglo zapel; prestavil je namreč pevsko igro ali opero, „Artaxerxes“ od P. A. Metastasia iz talijanskega, in nekatere pesmi Mos. Mendelsohna, Gellerta, Kleista in Hagedorna; zložil je pesmico „kako se na Krajskem proso mane“, „otročjo posteljo na kmetih“ i. t. d. Da je Japel znal tudi humorističen biti, se vidi v poslednjč imenovani pesmici, v kateri nadloge očetovske šaljivo takole popisuje:

Pervič morem jest kupiti
Kurjih jaje pehare tri,
Drugič morem tud dobiti
Polhen kurnjek kokoši.
Tretjič morem speč' pustiti
Nar manj pet ali šest pogač,
Tolkaja vina tud kupiti,
De bom kmalo res berač.
Kej so cule in plenice,
Kej je zibel in povoj?
Kej so kape in tančice,
Kej je mir in pokoj moj?

Kar bo meni še ostalu,
Bo v botrinji gori šlu,
Kaj se bo kaplanu dalu,
Kaj še tudi mežnarju?
Nekaj bodo botre spile,
Kadar k ženi pridejo,
Nekaj bodo dékle zlile,
Kadar piskre vbijejo.
Kej je to, kar bo potreba
Noter v kopel babci dat?
Kej še to, kar ni potreba,
Pa se vendar more dat!

Zdaj se tú, prijatelj, zgledaj,
Kako ubog' mu možu gre! itd.

Bilo je svoje dni korarstvo kerške stolne cerkve toliko imenitno, da so le mašnike žlahnega rodú korarji bili. Pervi prostaneč, ki je med žlahne rojake kerških korarjev stopil, bil je rajni Jakob Pavlič, poznej knezo-škof kerški, imeniten in slaven mož, kterega je mati vboga na poti pod nekim poljskim križem porodila; drugi prostancov je bil rajni Juri Japel, kteremu ni število plemenitih dedov, marveč plemenitost učenosti in čednosti, in pa število zaslug stezo na više verstilo. Da so ga mnogi v zavidu pisano gledali in za tujca imeli, ni nič novega; saj vsak kosec kruha svoje zavidovce ima; celó deželsko poglavarstvo se je tedanjemu knezo-škofu pošvaralo, zakaj da niso domačina v korarja izvolili. Pa tedanji knezo-škof Francišek Salm niso poslušali protivnikov, ampak so se ozirali, kakor poterdivni list 9. oktobra 1799 pravi, le na zasluge, ter so ga v korarja povzdignili in poterdili, zaupaje, da bode Japel lepo dopolnil, česar so si viši pastir od njega nadjali. In to je zvest služavnik božji tudi storil, kterega ni viša čast napihnila, ne imenitnejša služba v lenobo zazibala; ostal je priden in ponižen delavec v Gospodovem vinogradu.

Bila je pa ponižnemu Japelnu še imenitnejša služba namenjena, v Terstu škofov sedež posesti in pastirsko palico zapuščene cerkve sv. Justa prejeti. Al previdnost božja je drugač sklenila. Veseli glas, da je Japel za teržaškegn škofa izvoljen, mu na mertvaškem odrudoide. Umerl je 11. oktobra 1807, in pri sv. Rupertu za Celovecom počiva od svojih blazih del; hvala pa mu v lepem spominu Slovincov živi.

Ako pomislimo čas, v kterem je Japel živel, in preštejemo njegove spise in obširne in težavne dela, se lahko prepričamo dobrega duha, kteri ga je za njegovo ljudstvo oživljal, in po vsej pravici moramo spoznati, da rajni Japel je bil igla naj iskreniših rodoljubov naših, kar jih je kdaj slovenska zemlja nosila.

Lepoznanske drobtinčice.

Sorica in pa Soričanje.

Sorica.

Na severo-zahodu kranjske vojvodine, konec selške doline, kakih pet ur hodá od škofje Loke na Gorenskem, se pride ob rečici Sori pod hrib Počivalo ali Rošt.

Vprek tega hriba se vije cesta z mnogimi krivinami semtertje, tako, da čez pol ure se dospe verh Počivala. Še nekoliko korakov tje na desno po verhu — in pred teboj se razprostira eden naj lepših planinskih krajev na Kranjskem. Dolinice in doline, hribčiki in gore, planine in gojzdi, senožeti in njive — samo ravnega nič — vse se lepo med seboj verstí. Zadej vidiš visoko planino, z lesovjem pokrito Jelovico, ktera se raztegva od Kroke proti zahodu celó do nemškega Rovta na Tominskem, in ti, nevošljivka, zakriva romantični Bohinj in velikanski Triglav. Na desno kipi proti nebu goli Rakitovec, na levo rastlinarjem znana Črna Perst in pa visoki do verha travo poraščeni Pórczen, s kterega se ti dalje po Talijanskem razgled odpira.

Ravno pred teboj pa so soriške vasi: Zgornja in Spodnja Vas (Ober- und Nieder-Dörfle), s cerkvijo in farovžem, Zgornje in Spodnje Danje (Ober- und Nieder-Hueben), Zaberdo (Hinter'm Eck) Ravne (Ebelein)*), in pa Torka, ktere po hribih nastavljene med gojzdi, njivami, pašniki in senožeti so ti uзор pravega planinskega kraja.

Tukaj prebivajo po 81 hišah

Soričanje.

Vseh skupaj jih je okoli 900 duš. Močni in čversti korenjaki, bolj velikanom podobni pričajo s svojo terdno rastjo, kako zdrav je ta

*) Samo po imenn, ne pa v resnici.

kraj. Oni so nemškega rodú, tiroljski naselniki, kakor pravijo, iz ininške okolice. Kdaj, kako in pa zakaj da so prišli v te kraje, ne vem prav za gotovo, ker nimam izvirnih spričeval pred seboj, in ker tudi Valvazor od njih menda nič ne piše. Toliko je gola resnica, da so Soričanje z Nemško-Rovtarji na Tominskem enega rodú in pa iz enacega kraja domá, kar priča enakost jezika in pa enakost priimkov, ki se nahajajo v Sorici in pa v nemškem Rovtu. Nemško-Rovtarji pa so bili že v 13. stoletji tam, kjer so dan današnji. To nam terdi izvirno pismo oglejskega patrijarha sv. Bertranda, ki je vladal oglejsko cerkev v Vidmu od leta 1334 do 1350. To pismo hranuje neki kmet v vasi Grand. Podpisano je bilo 1. aprila 1346. V tem pismu je bil imenovani patrijarh prebivavec Koritnice, Tertnika, Steržišča, Grand in družih Rovt poterdil vse tiste pravice, ktere jim je bil dodelil že njegov prednik, patrijarh Bertold, ki je oglejsko cerkev od leta 1218 do 1251 vladal, (čigar pismo jim je pa bilo pogorelo v nekem požaru), proti temu, da so mu mogli ob vojski varovati tominski grad. Sicer niso plačevali nobenega družega davka; zato so se tudi menda njih slovenski sosedje Davčarji in Poreznanje (ker so davek ali pa porez plačevali) imenovali in se še zmeraj tako imenujejo, dasiravno dan današnji vsi enaki davek (porez) plačujejo.

Vse to nam terdi tudi Soričanov ustno izročilo. Sami pravijo, da so že čez šest sto let v teh krajih, ter pripovedujejo, da so se njih prededje v neki vojski junaški bili za rimsko-nemškega cesarja, ki jim je po tem, poplačati njih hrabrost, te kraje v last dal. Dan današnji so vsi Soričanje podložni loški gosposki. Kar duhovske stvari zadeva, bili so šteti nekđaj v selško faro in od tam oskerbljevani. Pa tudi tam so bile farne bukve večkrat pogorele, zato je zastonj vse sledenje. Od leta 1655 pa so sami svoji, neodvisni od Sele, in zdaj imajo dva duhovna: fajmoštra in pa kaplana.

Njih jezik.

Njih jezik je nemški tiroljskega narečja, ki se pa, ker so jim Slovenci od vseh strani sosedje, čedalje bolj habi in zgublja, tako, da

se je že od nekdanj zavolj Davčarjev, ki so terdi Slovenci in šteti nekoliko v soriško faro, v cerkvi slovenščini popolnoma umaknil. Seboj govoré, zlasti odraščeni, še zmiraj nemščino, ki je pa zelo zel' namešana in kerpana s slovenskimi besedami. Zanimivo je to, da starši z otroci, dokler niso bili pri prvem sv. obhajilu, le slovenski govoré, zato da otroci ložej pri nauku izhajajo. Kadar so pa pri sv. obhajilu bili, vprežejo nemščino, in jo še zmeraj tako terdijo, da se tudi pričo duhovnov ali ptujeov seboj le nemški pogovarjajo, in po vsej fari ga ni odraščenega Soričana, ki bi jezika svojih očakov ne znal govoriti. (Tako naj se popravijo tudi tiste besede lanskega „Koledarčka“ na strani 50., ki pravijo, „da je malo Soričanov, ki bi jezik očakov svojih še razumeli“.)

Kolikor sem jez priložnost imel soznaniť se ž njih nemščino, sem spoznal, da je mnogo bolj podobna pravi nemščini, kot pa kočevščina. Samostalne imena in glagole sklanjajo in vpregajo precej pravilno; imajo pa tudi mnogo čistih besed še, ktere so pravi Nemci iz književnega jezika že zdavno izbrisali, na priliko, namest „Comunion“ pravijo prav po starinski: „Brotbruch“ itd. Glasnike spreminjajo nekoliko, pa vendar ne vselej, na priliko: **a v ou, u v ü, ö v i, e v a;** soglasnike tudi, na priliko: **b v p, s v š, z v ž, c v č, v v f, w v b.**

Naj bolje pa bodo častiti braveci spoznali jezik soriški in njegove spreminjanja iz „Očenaša“, ki sem ga spisal, kakor mi je bil narekovan. Glasi se pa takole:

*„Fouter ünšer, pišt me himel, hajlig šaj dajn noume, kim c'ürš dajn kiningrajh, dajn bile geših, bi me himel. avšou auf der berl. Gib ünš hajt ünšer oltougige prot, fergib ünš ünšere šulden, ašov bir ferloušen ünšern šelmanen, fir ünš net in di feržuheng, šou-
dern läše ünš fom ourgen. Oumen“.*

Kakor pa ni Soričana, ki bi nemški govoriti ne znal, tako govori tudi vsakdo po slovenski, vendar pa nekteri silno okorno in neokretno. Oni v slovenskem nimajo dvobroja, ne glagolov terpežnih

ali ponavljavnih; Soričanje ne nosijo, ne vozijo, temuč zmiraj le peljejo, nesejo itd. Včasih povedó tudi katero prav narobe in smešno, kakor tisti Soričan, ki je slišal, da pravimo piru po slovenski vol (ol) in je prišel v kerčmo, ter vsedši se za mizo ukaže prinesiti polič — bika.

Njih dela in pa opravila.

Živé se Soričanje od kmetijstva, še bolj pa od živinoreje. Njih zemljišča niso ravno velike in prostorne, in ker je samo enkratna setev, tudi ne pridelajo toliko, da bi celo leto s tem pridelkom izhajali. Kolikor jim pa pri kmetijstvu premalo hodi, si pa pridobivajo s skerbno živinorejo. Ker imajo lepe senožeti domá in po planinah v Jelovici, in pa neprecenljive pašnike domá in po Póreznu, zato lahko gleštajo veliko živine, s katero zares lepo ravnaajo, rekel bi, lepše, kakor marsikje drugod z ljudmi. Konje, kar je skoraj čudo v teh goratih krajih, imajo težke, rejene in pa lepega velicega plemena. Vozijo ž njimi po tako gerdih in stermih potih, da, viditi to, človeka groza obhaja, in vendar tako varno in lahko, da se nikoli ne sliši od kake nesreče. Govejo živino imajo srednjega plemena, in posebno voli so tako rejeni, da so okrogli kot sodčiki. Imajo jih pa le do tretjega ali četrtega leta, potem pa jih prodajo, ker so si v tem spet mlade pridredili. Da se kupca za lepo živino ne manjka, in da se tudi dobro plačuje, to se tako vé. Le škoda, da vole še zmeraj le za roge vpregajo. Vse prigovarjanje, naj bi to opustili in se jarmov posluževali, je bob v steno! Iz kravjega in nekoliko tudi iz kozjega mleka delajo maslo za dom in pa za kupčijo, ktereга vsako leto na cente in cente v Gorico in Terst spečajo; iz skute pa si napravljajo še nekaki sir, ktereга tudi vsako leto veliko prodajo. Ovce si špogajo samo zavolj volne, iz ktere delajo sukno za domačo vsakdanjo obleko. Pražna obleka možkih in žensk kaj pa da mora biti iz kupljenega blaga inostranih dežel. To pa je tudi krivo, da veliko dnarja vsako leto iz Sorice gre, in da njih blagostanje od dne do dne bolj hira in peša. Vendar pa je zmiraj še vkljub potratnih oblačil in slabih letin več prav terdnih kmetov med njimi.

Nektere posebnosti.

Posebnih navad in šeg nimajo, in če so jih kdaj imeli, opustili so jih večidel in osvojili si slovenske, na priliko: koledo, kres, šege o svatbah, botrinjah, pogrebščinah, tudi obleko itd. Možč in ženijo se naj raje med seboj, ker sosedne Slovence blezo od nekdanj, ne vem, zakaj? po strani gledajo, in če se tudi kdo med njimi nastani, niso ž njim tako vljudni in pa prijazni, kakor s svojci. Častni so posebno, in kar hitro se jim zameriš, ako jih, če tudi po pravici, grajš, očitovaje jim kakošno napako. Njih lepe lastnosti so še posebno zvestoba tudi v malih rečeh, udanost in pokorščina gosposki, natanjčnost v odrajtvilih in pa zaslužčnost in varčnost, kolikor je potrata z obleko ne podkupuje. Pijanca in posebnega zapravljevca med njimi ni. Lepo je tudi to od njih, da imajo čedne in snažne hiše zunaj in znotraj; ravno to velja tudi od cerkve. Mladina je od nekdanj pošteno in sramožljivo živel, kar terdijo še stari ljudje in pričajo farne bukve. Al novejšo dobo so posebno mladenči pri dervarjenji v Jelovici našli in domú zasejali mnogotere napake, ktere jim madežvajo njih prvotno poštenost in nravnost.

Sklepaje ta popis, moram, akoravno iskreno spoštujem svoj materni jezik, vendar le svoje mnenje izreči: naj bi se tu v šoli po previdnosti zraven slovenskega jezika nekoliko prostora tudi nemščini privoščilo, ker so učenci že tako otroci nemških staršev, in ker jim ona povsod, pri vojaščini in drugod, mnogo koristi, zakaj gotova resnica je in bo: kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš.

V Sorici v jeseni leta 1855.

Andrej Likar.

Kerst ob smerti.

Pred nekimi dvajset leti sta živel, v Rimu mož in žena sive starosti. Bila sta uboga, pa serčna ljubezen jima je olajševala zakonski stan in sladila življenje. Ves Rim skor ju je poznal. Vsako jutro sta obiskovala skupaj cerkev sv. Petra, ter sta molila pobožno. Napravljena

sta bila sicer po navadni šegi, al po začernem lieu je bilo lahko soditi, da nista Europejca.

V hiši nedavno umerlega gostoljubnega konzula Kästner-a pride neki zimski večer, ko se je bila ravno zopet obilna množica sošla, med drugim tudi pogovor na omenjena začernela zakonca, in ker gosti zapazijo iz konzulovih besed, da mu je znana vsa nju osoda, ker jo je sam iz nju lastnih ust slišal, mu ne dajo pred mirú, dokler jim ne pové kar vé. Konzul začne potem takole pripovedovati:

Konec preteklega stoletja pride v Paraguaj v južni Ameriki neki prileten misijonar; dobro naučivši se jezik ondotnih prebivavcev jih mnogo pripelje v krilo katoliške cerkve. Glavarji ondotnega naroda, kateri še niso bili pozabili, kako silno so jih mnogo let Španjolci terli in derli, pa so se bali, da bi po rasprostiranji ptuje vere svoje svobode in lastnine zopet ne zgubili; — sklenejo tedaj, duhovnika umoriti. V to kervavo delo odberejo med saboj nekega Indijanca, po imenu Melutic-a, ki je bil pogumen mladeneč in poln živega sovraštva do kristjanov. Večkrat se je priplazil k bajtici duhovnika in razbil mu britko martro, ktera ga je opominjala nesreče in razpada njegovega poprej srečnega naroda.

Melutic je že zdavnej ljubil mlado Velido, hčer nekega mogočnega poglavarja. Ker pa je bil mladeneč reven, mu očé hčere svoje ni hotel dati; al zdaj mu obljubi ljubico, ako mu prinese glavo duhovnika.

Ko se je bil Melutic po šegah svojega naroda na to kervavo delo pripravil, se napoti k bajtici duhovnika, ktera je stala na prijaznem homeu, poleg nekega gojzda. Večerni mrak je že pokrival s svojimi tamnimi perutami trudo zemljo. Medpotoma pa se Indijancee oberne in se poda po nasprotni stezi. Gnalo ga je namreč serčno hrepenenje, da obiše poprej še svojo drago Velido, ktero je necoj s svojim kervavim delom zaslužiti upal.

Vesela ga sprejme, — al kmali ga vsa preplašena vpraša: „Čemu ti je zdaj o pozni noči orožje? Kaj namerjaš“?

Melutic posmehljaje se odgovori, da si želi necoj ljubico zaslužiti. Al plaha Velida ga zaverne: „Nesrečnež, hočeš li biti ubijavec“?

Prime ga za roko in začne z milim glasom: „Verzi proč orožje, ako me ljubiš; verni se nazaj na svoj dom in ostani ondi, dokler v jutro zlato solnce ne izide. Gotovo ti jutec groza ne bo pripustila speljati, kar necej misliš; vedi, da vsakemu napčnemu delu sledi kesanje, in nikdar se ne dá kri oprati z roke, ktera jo je prelivala.

Melutic odmaje z glavo ter reče: „Poglarvarji naši to tirjajo od mene; oni so stari in modri, in ne velevajo nič napčnega; saj ne bom ubil nobenega svojih, ampak belega, sina onih prokletih, ki naš narod tarejo“.

Velida obledí. — „Nikar ne ubijaj belega“, ga prosi z jokajočim glasom. „Bog ga je poslal; iz njegovih ust se izteka modrost, in jaz ga resnično spoštujem“. In oklene mladenča z svojima rokama, kakor da bi ga hotla s tem od kervavega dela zaderžati, — al Melutic se ji izvije iz rok in gre.

Urno stopa zdaj proti bajtici duhovnika, — al vedno glasnejši je bil jek, ki se je odmeval od prošnje Velide v njegovem srecu. Nekako iznemirjen in negotov v svojem sklepu dospè do bajtice duhovnika. Ko o mesečnem svitu zapazi klečečega opravljati v globoki pobožnosti večerno molitev, — ko zagleda sive lase pobožnega starčka, kako se mu častljivo čez rame razlivajo, kakor da bi hotli varovati zastarelo truplo njegovo, — ko vidi čelo, na katerem je neka tužnost s spokornostjo kraljevala, — ko na vsahnjenem licu zapazi sled britkih težav, zapusti Indijanca serčnost, da bi duhovnika umoril. Verže meč od sebe, stopi k molečemu duhovniku in reče: „Starce! naši poglarvarji so razsodili, da pogineš. Smert te čaka. Beži in zapusti našo zemljo. Ne dalječ od tod, na bližnji reki je čoln; v njem se odpeljaj k svojim ljudem. Ako tu ostaneš, ti je smert gotova“!

„Sin! — odgovori starček — naj jim Bog odpusti; ako so mi smert odločili, se je ne bojim“.

„Beži beži! — reče Indijanec — lepo te prosim. Tisti, ki te ima umoriti, že je odbran. On ljubi hčer enega naših poglarvarjev, in Velida, zala kot juterna zarja, mu bo v plačilo, ako doverši nalogo svojo; če ne,

zapade sam grozoviti smerti. In vedi! tisti odbranec sem jez. Zatoraj beži, beži, da ne pogineš ti in jez!“

„Serčno te milujem, dragi moj, in ti tudi odpuščam hudodelstvo“ — odgovori mirno duhovnik.

„Starček — zaveka Indijanec! — čudim se nad tvojo serčnostjo; smili se mi tvoja starost in strašijo me tvoji beli lasje. Usmili se mene in zapusti urno našo zemljo; vedi, Velida je nar lepša žena našega naroda, in jez jo ljubim bolj, kakor ti ljubiš svojega Boga!“ —

Melutic te besede izustivši se začne kot šiba tresti, ker sliši človeško šepitanje v daljavi. Ves bled skoči na prag bajtice, in še bolj tanko posluša.

„Starec! — reče zdaj duhovniku, dvigajoč svoj meč, ki ga je bil pred na tla spustil — moji tovarši se bližajo . . . slišim njih hojo . . . zadnji čas je . . . beži!“ —

Strašno se je mladi divjak sam seboj bojeval. Kolikor ga je dražilo domoljubje, da merzi na duhovnika, toliko mu je starčkova hladnokernost oslabovala serčnost. Dvigne meč nad klečečega duhovnika, pa ga zopet spusti, in nagovarja misijonarja k begu. Starček pa je v tem mirno molil.

Vedno bliže in bliže se pomikujejo divjaki. Melutic ima zgubiti ljubico in življenje, ako ga zapazijo plašljivca, toraj se ohrabri, popade serdito molečega starčka in z odbernenim obličjem — mu porine meč v persi.

Starček se zgrudi in zavalí ubijavcu k nogam; mladenec pa stoji preplašen, samo žnablja se mu gibljejo in mertvaški pot mu čelo zaliva.—

„Bog naj ti odpusti, kakor ti jez odpuščam — pravi z umerjočim glasom duhovnik — in naj ti razsvetli s svojo sveto resnico dušo tvojo!“

„Starec! — reče začudenja presunjen mladenec — tvoj Bog mora biti velik in mogočen, ker ti podeluje toliko krepost, da odpuščaš svojemu ubijavcu. Čuj! da če odslej tvoj Bog tudi moj Bog biti.“

Zdaj duhovnik nagnè svojo zadnjo moč in se dvigne na kolena.

„Poglekni!“ — pravi s slabim glasom, pomoči roko v blagoslovljeno

vodo, dvigne jo nad glavo skesanega Indijanca in ga kersti. Potem se zgrudi in izdihne dušo.

Indijanci, ki so prišli gledat, je li Melutic doveršil svojo nalogo, zagledajo o mesečnem svitu starčka ležččega v svoji kervi, toraj zaženejo veseli vriš in se vernejo urno nazaj. Melutica niso zapazili v tami s pripognjeno glavo klečččega poleg žertve njegove. —

Čez dolgo še le se tiho vzdigne, skoplje jamo poleg bajtice, in pokoplje ubitega duhovnika.

Zora se je bila že zarudila na obzorji, ko Melutic pojišče svojo Velido.

„Ti si ga umoril — zajoče groze plaha devica — beži ubijavec, da se me ne dotakneš z svojimi kervavimi rokami vedi, da tudi je z sem — kristijana.“

„Ne preklinjaj me, Velida! — odgovori mirno Melutic — starček mi je odpustil in blagoslovil me. Bog njegov je velik, in je zdaj tudi moj Bog, ker umirajoč že me je starček kerstil.“ —

Kakor blisk obsijejo z veseljem te besede objokane lica Velide, in potem, ko ji je Melutic celo dogodbo pretekle noči razložil, mu reče: „Med svojim narodom ne moreva ostati, ker bi sicer poglavarji tudi naji pokončali. Beživa toraj na zemljo belih, kjer očitno smeva častiti Boga, ktereга si spoznal tudi ti posled kervavega dela!“ —

Prikrivata toraj svojo vero, dokler se ne ogneta serdu svojega naroda, in preteklo je še mnogo časa, preden se jima prilika ponudi, zapustiti domovino svojo. Talijanski misijonarji, vernivši se v Europo, vzamejo ju saboj, in tako prideta v Rim, kjer sta bila po obredih katoliške cerkve zedinjena v zakonski stan. —

Melutic in Valida sta tisti začerneli mož in žena, ktera sta se vsako jutro nahajala v cerkvi sv. Petra. Dvajset let sta živela zadovoljna od zaslužka svojih rok v Rimu.

Po ilirskem J. Levičnik.

Pravlice iz življenja

smešnega kraljevega svetovavca Jana Klenovskega
navadno „Palček“ imenovanega.

V spominu češkega naroda še živi vitez Jan Klenovski, vesel svetovevec kralja Jurija. Zavolj majhne postave bil je pod priimkom „Palček“ (Palček) povsod znan. Ljudstvo ga je ljubilo in kralj mu je zapal tudi naj večje skrivnosti. Hodil je s kraljem v zборе njegovih svetovavcov in pridno je zapisoval, kar je ta ali uni govoril; po zboru pa je kralju odkritoserčno razodeval svoje misli, kar je pametnega ali neumnega slišal. Šale Palčkove je berž ko ne nekdo že konec 15. stoletja zapisal, ker v 16. veku bile so že v mnogih prepisih med ljudstvom. Eden teh prepisov se hranuje v arhivu praškega stolnega konsistorija. Jan Jičínski je prvi dal eno Palčkovih burk v češkem titularnem koledarji za leto 1567 na svetlo, Sikst Palma pa, marljivi izdajatelj čeških knjig, je dal leta 1610 v češkem jeziku celo zbirko „Palčkovih“ na dan, iz ktere je zbral F. B. Mikovec kopico šaljivih pravlic, iz katerih tudi mi svojim bravcem podamo nekatere v zabavo.

1.

Brate Palček ni nikoli bil brez dnarja. Kralj mu je vsako saboto dal 14 svetlih grošičev, ktere je Palček daroval siromakom, ki niso imeli beliča, pa kúp otrók. Neko saboto gré pozno od kralja domú in pride v gostivnico. Vesela družba ga zaderžuje, da ostane v gostivnici čez noč. Vsi gosti pred polnočjo zapusté kerčmo, le en človek ostane s Palčkom, ki je imel po navadi svoje grošiče v opasku shranjene. Palčku je bil ta človek dobro znan, da rad steguje svoje perste po ptujem blagu. Ker pa za zbirati ni imel kerčmar postelj, grésta obá v eno sobo spat. Polnoči je že dolgo odbilo, pa še nobeden iz med nju ni oči zatisnil; prežala sta namreč eden na drugega. Sedaj vstane Palček, poruka tovarša, ki se je bil potajil, in mu pravi; „Hajdi brate! vstani in prižgi luč, da ti dam za bokal piva (ola)“. Tat naredí luč, Palček pa razsuje po mízi ves svoj dnar in ga razdelí na dva kupčka, vsak kup-

ček po 7 grošev, in potem pravi: „Prijatelj! vem, da ne moreš spati, ker ti moja mošnjica po glavi blodi; jez pa tudi nisem še oči zatisnil, ker sem se bal okraden biti; lej! tako se martrava eden družega. Vzemi teh 7 grošev, in pojva potem oba mirno spat. Rečem ti pa: opusti to gerdo navado, ker ne boš vsakikrat naletel na tacega norca, da bi polovičil s teboj svoje premoženje“.

2.

Brate Palček je imel navado poleteti po kmetih hoditi in je ubogim ljudem pomagal strehe kriti, pòde popravljati in marsikaj družega. Na kosilo se je pa vselej vabil v kakošen grad, ali h kakemu družemu bogatinu. Ti pa so ga večkrat očitovali: „Kako to, Palček, da hodiš k nam jest, ker nisi delal pri nas? „Palček pa je na tako oponašanje vselej odgovarjal: „Veš, dragi brate, kadar ti tako ubožaš kakor uni, bom pa tudi tebi prišel pomagat; in kadar uni tako obogati kakor ti, se bom pa k njemu vabil na kosilo“. In tako je vsakdo rad imel Palčka.

3.

Palček je ravno bil pri nekem ubogem kmetu in mu pomagal streho kriti, kar pride kraljica memo, potovaje na božjo pot k sv. Prokopu. Eden kraljičinih strežnikov zapazi Palčka na strehi in reče kraljici: „Tamle je pa Palček!“ Kraljica vesela Palčka tù viditi, vелеva strežaju, naj gré in ga pripelje k nji. Palček priteče berž h kraljici. „Ljubi brate Palček — ga nagovori kraljica — povej mi: ali si bom pač nebesa s tem zaslužila, da grem peš na božjo pot, voz se pa z mano pelje“? Palček z glavo pomaja in odgovori. „Ljuba sестrica, če bi ti domá v cerkev šla, tisti čas pa, ki ga sedaj tratiš s potovanjem, bi pridno predla in iz preje platno delala ubogim, bi te gospod obdaroval na tem in unem svetu“. Kraljica si k sercu vzame te besede ter se verne domú v Prago. Palček pa je tekel spet na streho k delu.

4.

Na véliki petek je bil brate Palček vesel, in je popeval kakor ob véliki noči; na pustni dan pa se je jokal, je več molil ko druge dni in obžaloval nezmernost in razujdanost ljudi.

5.

Neki petek je kosil brate Palček pri kralju; vsedel se pa k mizi pri vratih, kjer so jedli mladi plemiči, ki jih je imel kralj za strežbo pri slovesnih opravilih. Ko pridejo celó majhne ribice na njih mizo, vzame Palček eno pečenko s krožnika, pa jo nese k ušesam, in jo izprašuje: „ribica! mi ne veš nič povedati od brateca mojega“? Tako jo izprašuje drugič pa tretjič. Čez to se začno plemiči smejati tako na glas, da kralj vpraša, kaj imajo? Kraljev maršal mu pove, da Palček sedi doli pri mizi plemičev in se z ribo pogovarja. Na to se oglasi kralj in pravi: „Brate Palček, kakošne burke pa spet uganjaš doli, in zakaj se nisi vsedel sem gori“? Palček pa odgovori kralju: „Ne zameri, brate kralj! Jez sem imel svoje dni brateca, ki je bil ribeč pa je utonil. Zato izprašujem zdaj ribice, če pač kaj vejo od njega“. In kralj ga na to vpraša: „No, in kaj so ti nek povedale?“ Palček mu odgovori: „Pravijo mi, da so še premlade in da zatega voljo ničesa ne vejo od njega; naj bi raje vprašal une velike velike ribe, ki jih imaš ti na svoji mizi“. Kralj razume, kar Palček s tem reči hoče, in ukaže, nektere naj večjih rib iz svoje skledе doli na uno mizo dati. In tako je Palček z žlahnimi ribami gostil svojo družbico pri spodnji mizi.

6.

Brate Palček je vsako leto potreboval več suknj, zakaj kolikorkrat je srečal ubozega človeka, ki je bil brez suknje, je slekel svojo in jo podaril revežu. Potem je šel berž k kralji pa mu je rekel: „Brate kralj! daj mi novo suknjo; mojo staro sem dal gospod Bogu“. Če ga je kralj na to vprašal: „Kje pa si srečal gospod Boga, da si mu oblekel svojo suknjo?“ je Palček odgovoril: „Kaj ne znaš sv. pisma, katero pravi: Kar daruješ naj nižjemu izmed mojih, daruješ meni“. —

Brate Palček je bil doberljiv brez konca in kraja. Do zadnjega je živel pri kralju, ki se je bitko jokal ob smerti njegovi, pa tudi kmali za njim umerl (22. marca 1471).

Mlada Breda. *)

Národna balada iz idrijskih hribov.

Breda vstane, ko se dan zazori,
 Se sprehaja semtertje po dvori;
 Si odpirat grede gornje line,
 Gledat grede dôli na ravnine.

- *) Pervikrat pride ta krasna pesmica, ena naj lepših narodskih slovenskih, tú bolj dovršena na dan kakor je dosihmal tiskana bila. Slavnoznani Rodoljub Ledinski nam jo je izročil, kakor jo je iz ust svoje rajnce matere slišal. Kar tekst zadeva — nam piše marljivi nabiravec naših národnih pesem — ni ne dodjal ne izpustil kar nič, čeravno se očitno vidi, da tam pa tam še marsikaj manjka: tako, na priliko, v povedbi, ko ženin svojemu mlademu hlapcu glavo odseka, besede „Ti in mali“ silijo človeka več pričakovati, kakor v pesmi bere. Pa misli on, da to, kar manjka, je zgubljeno za vselej; stari pevci in pevke poštenih národnih pesem so pomerli; mladi svet pa, bodi Bogu milo! rad kvante poje. „Kar pa se tiče jezika“ — nam dalje sporočuje Rodoljub Ledinski — „sem ga enmalo spilil in tú in tam kakošno besedo dodal, da sem stroke (vêrze) izpolnil. Ako bravci to pesem dalje z že natisnjeno primerjajo, bojo zapazili, da tú in tam stoji sedaj namesto „s kateré“, „s kateriga“ — „ki ž-nje“, „k ž-njim“ itd. Tako so mati skozi in skozi peli; ali jaz duha našega priimena takrat še ne dobro spoznaje sem jo po nemško mislil olepotičiti, ter sem zabredel v neslovenski duh; sedaj sem opustil vse tiste napačne prestróje. Beséd, menim, mi ni treba pojasnovati; vse so domače in slednjemu lahko razumljive, razun morebiti teh-le: šène, po dolensko ščène — mlad pšiček; — „jaro on zavpije“, pomeni serdito, zlobno, wild, tobend, kakor v ilirskem, ruskem in staročeskem; na Slovenskem te besede razun v tej pesmi še nikdar nisem slišal; naj se tedaj ohrani; — šlarasto, morebiti iz nemškega „Schleier“, akoravno pri nas pomeni šlar neko versto bolj žlahnega platna; — „molči, molči“ podvojeno ne pomeni „tiho bodi“, schweige, ampak „čakaj“ warte — na priliko: „molči, jo boš že skupil“, warte, du kriegst es schon“. Izd.

Ko po ravnim polji se ozira,
 Vidi, kak se tam meglica zbira.
 Urno k svoji materi mi tēče,
 Jo pokliče berhko, in ji rēče:
 „Skerbna mati, urno mi vstanite,
 Oj vstanite, in mi razložite:
 Al meglica ta je od vodice?
 Al meglica ta je od gorice?
 Al oblak je toče hudourne
 Izpod neba zgnan od sile burne?“

Skerbna mati urno s postlje vstala,
 In je mladi Bredi razlagvala:
 „Oj poslušaj mila hčerka moja,
 Kaj ti pravim skerbna mati tvoja:
 Ta meglica ni ne od vodice,
 Ta meglica ni ne od gorice,
 Tud oblak ni toče hudourne
 Izpod neba zgnan od sile burne;
 To je sapa turških kónj meglena.
 Ki jih polna je stezà zelena.
 Turki po-te jezdiyo, oj Breda!
 Ne prihajaj mi tak silno bleđa.“

Od strahú je Breda obledela,
 Od britkosti skoraj omedlela.
 „Kaj vas prosim, moja mila mati,
 Oj, nikarte mene Turku dati!
 Kaj počela bom v deželi ptuji?
 Turk je hud, njegova mat' še huji.
 Kar po zemlji leze ino grede,
 Od hudobe nje kaj pravit' vede;

Osem žen je sinu že umorila,
 Tudi mene bi umoriti vtegnila:
 Strupa mi bo v vinu napivala,
 Ga v pogači mi bo ponujala.“

„Dobro me poslušaj hčerka moja,
 Kaj ti pravim, skerbna mati tvoja:
 Če ti huda taša bo napila,
 Boš pa vince ti natrato zlila;
 Al ga zlila boš na skalo sivo,
 Ki ž nje kuha apnar apno živo;
 Če pogače ti bo ponujala,
 Jo šenetu mladimu boš dala.“

Mlada Breda se zajoka huje,
 Materi še to-le beseduje:
 „Kdar mi boste balo nakladala,
 Nakladala, v skrinjo jo spravljala,
 Pečo šlarasto mi dobro zvite,
 Jo verh vsiga blaga položite;
 Nar popred bom peče potrebvala,
 Ž njo si serčne rane zavezvala.“
 Mlada Breda dalje govorila:
 „Kaj še pravim vam, vi mati mila!
 Oj, kdar bojo Turki perdirjali,
 In raz konje na tla poskakali;
 Jih za mizo gori posadite,
 Jih gostite, dobro napojite.
 Kdar si bodo jeli napivati,
 In po mladi Bredi poprašvati,
 Takrat po me mati, vi pošljite,
 Takrat hudim Turkam me peljite“.

Ko je mati balo nakladala,
 Nakladala, v skrinjo jo spravljala;
 Ji je pečo šlarasto povila,
 Jo verh vsiga blaga položila.

Zdaj so Turki-svatje perdirjali,
 In raz konje na tla poskakali.
 Mati jih za mizo posadila,
 Jih gostila, dobro napojila;
 Jeli so si svatje napivati,
 Jeli se po Bredi vpraševati.

Skerbna mati po njo je poslala,
 Hudim Turkam jo je perpeljala.
 Gor' za mizo so jo posadili;
 Ž njo rebulo, sladko vince, pili.

Mladi ženin izzad mize skoči,
 Se perkloni Bredi, ob dlan počí:
 „Kaj ti pravi turška mati moja,
 Mati moja, skerbna taša tvoja;
 Peš ne bo ne Breda mi hodila,
 Bi po daljnim potu se vtrudila.
 Jaz ji pošljem belea, mlad'ga konja,
 Ki je urn, ko verh gorá postonja;
 S žametovim sedlam osedlala,
 Z zlato berzdo sim ga oberzdala;
 Dajte zobati pšenice zrele,
 Dajte piti mu rebule bele;
 Na nj mi mlado Bredo posadite,
 V diru mi jo v grad moj perpeljíte“.

Hlap'c perpelje belca, mlad'ga konja,
 Ki je urn, ko verh gorá postonja.
 Dajo zobati pšenice zrele,
 Dajo piti mu rebule bele;
 S žametovim sedlam osedljajo
 Z zlato berzdo ga mi oberzdajo;
 Spenja se, ob tla z nogami bije,
 Spod podkvá mu jasna iskra sije.
 Na-nj mi mlado Bredo posadijo,
 Ž njo po ravnim polji v dir derčijo,
 De se dela gosta mi meglica,
 Oj meglica, turških kónj saplica!
 V diru se pa Bredi konj spodtakne,
 Se spodtakne, se mu sedlo zmakne;
 V sedlu je bodalce skrito bilo,
 Se je Bredi v persi zasadilo.
 Konja vstavi, svojim svatam pravi:
 „To mi huda mati je storila,
 Osem žen mi je že pomorila,
 Še deveto mi umoriti hoče,
 Ki živet' brez nje mi ni mogoče.“
 Turek-ženin dalje beseduje
 Hlapcu mal'mu on tak ukazuje:
 „Kaj ti pravim, urni hlapec mali,
 Oj popravi sedlo Bredi zali“.

Jame hlapec se izgovarjati,
 Ženinu se jame ustavljati:
 „Kdor kuševal bo Bredo drev' in davi,
 Naj ji pa še sedlice popravi“.
 Mladi ženin pa za stegno segne,
 Britko sabljo iz nožnic potegne.

„Ti, in mati!“ jaro on zavpije,
In rekoč mu glavo proč odbije.

Mlada Breda kliče Turka k sebi:
„Turek-ženin, kaj jaz pravim tebi:
Ko je mati balo nakladala,
Nakladala, v skrinjo jo spravljala,
Mi je pečo šlarasto povila,
Jo verh vsiga blaga položila;
Rêci skrinjo pisano odpreti,
Rêci pečo šlarasto ž nje vzeti;
Ž njo bom serčno rano zavezala.“
Beseduje dalje Breda zala:
„Povej meni, ženin serca moj'ga,
Je li dalječ še do grada tvoj'ga?“

Ženin Bredi rano zavezuje
Jo tolaži, tak ji beseduje:
„Molči, molči, moja mlada Breda,
Sej že nama turn nasproti gleda.“

Še po ravnim polji v dir derčijo,
Kakor v zraku tičice letijo,
De se dela gosta mi meglica,
Oj meglica, turških kónj sapíca.
V diru praša Breda žen'na svoj'ga:
„Je li dalječ še do grada tvoj'ga?“

„Molči, molči, moja Breda mlada,
Že se vidi zlata streha z grada.“

Še po ravnim polji v dir derčijo,
Kakor v zraku tičice letijo,

De se dela gosta mi meglíca,
 Oj meglíca, turških kónj sapíca.
 V diru praša Breda žen'na svoj'ga:
 „Je li dalječ še do grada tvoj'ga?“

„Molči, molči Breda, roža rajska,
 Svetijo se tam že okna grajska.“

Še po ravnim polji v dir derčijo,
 Kakor v zraku tičice letijo,
 De se dela gosta mi meglíca,
 Oj meglíca, turških kónj sapíca.
 V diru praša Breda žen'na svoj'ga:
 „Je li dalječ še do grada tvoj'ga?“

„Molči, molči moja Breda zlata,
 Vidijo se že sreberne vrata“.

Ko so v beli grad mi perdirjali,
 In raz konje na tla poskakali;
 Jih je v dvoru taša perčakvala.
 Mlado Bredo tak ogovorjala:
 „Kar po svetu leze ino gréde,
 Od lepote tvoje pravit' véde;
 Vendar nisi tak cveteč'ga lica,
 Kakor gre od tebe govorica!“

Taša jela Bredi napivati,
 Ji pogače jela ponujati:
 „Če boš pila vinčice rudeče,
 Boš imela lice bolj cveteče;
 Če pogačo bodeš pokušvala,
 Boš pa polti bele bolj postala“.

Mlada Breda vinčica ni pila,
 Na zeleno trato ga je zlila,
 Zlila ga je še na skalo sivo,
 Ki ž nje kuha apnar apno živo:
 Trata se je hipoma vsušila,
 Hipoma se skala razvalila,
 In pogačo da šēnetu jesti,
 Pa razpoči šēne se na mesti.

Mlada Breda taši govorila:
 „Kaj vam pravim, taša vi nemila,
 Kar po zemlji leze ino grēde,
 Od hudobe vaše pravit' véde;
 Vendar toliko še ne, oj taša,
 Kolikoršna je hudoba vaša.
 Osem žen ste sinu že umorila,
 Tudi meni strupa ste napila,
 Ste v pogači mi ga ponujala.“
 Še je Breda svoj'mu možu djala:
 „Kaj ti pravim zdaj, moj ženin mladi,
 Kje je moja hramba v tvojim gradi?
 Kje je meni spavnica odbrana?
 Kje je meni postelja postlana?“

Huda taša pravi ino reče:
 „To pa meni v glavo iti neče,
 De imeli per nas bi navado,
 Kdar nevesto perpeljajo mlado,
 De po hrambi bi popraševala,
 De bi postljo ona ogledvala;
 Ampak taka je navada naša,
 De nevesta po ognjišu praša“.

V spavnico jo mladi ženin pelje,
 Reče, de se post'lja ji postelje.
 V posteljo se mlada Breda vleže,
 Urno serčne rane si odveže,
 Še tako spregovori in pravi:
 „Têci, tēci serca vir kervavi!
 Materi te mili bom poslala,
 Skerbni materi v spomin te dala,
 Vidila me več ne bo na sveti.
 Deb' saj slišala od mene peti!“
 To je Breda še izgovorila,
 Zgovorila, dušico spustila. —

Mladi ženin-Turek se zajoka,
 Še zajoka milo in zastoka:
 „Kaj vam pravim, huda mati moja,
 Bog vam daj življenje brez pokoja.
 Žen devet ste že izbrala meni,
 Ali spal še nisem per nobeni;
 Tù per Bredi hočem pa zaspati,
 Nikdar več od Brede nočem vstati.“

Huda taša gôr' in dōli hodi,
 Od hudobe se ji v glavi blodi:
 „Kaj vam pravim, vi sosedje, bratje,
 In vam drugim, ki ste moji svatje,
 Ženitvanja so mi perčakvali —
 Juter ju pa bomo pokopali.“

Nuna Uršica. *)

Národna slovenska iz idrijskih hribov.

Stoji, stoji tam pod goró
 Lep kloštarček Velesovo,
 V njem lepih nunic je deset,
 Per njih še lepših je devet,
 Med njimi ena Uršica,
 Nar lepši nun'ca kloštarska.

Pod kloštram pobič je oral,
 Je drobno deteljo sejal;
 Per oknu stala Uršica,
 Nar lepši nuna kloštarska,
 Na ravno polje gledajoč,
 Zlat perstan z persta snemajoč.

Jo pobič ogleda, ostermi;
 Tako ji pravi, govori:
 „Oj dõli, dõli, Uršica,
 Naj lepši nun'ca kloštarska,
 Oj, dõli le za urico,
 De si vzameva slovó“.

Lepo mi prosi Uršica,
 Nar lepši nun'ca kloštarska:
 „Oj, kaj vas prosim nune vé,
 Ki v kloštru gospodinjete,
 Naj doli s kloštra pohitim,
 De se od ljub'ga poslovim;
 Naj grem saj eno urico

Na ravno polje zêleno,
 Na tratico med rožice,
 De spletem si tri venčike,
 Dva venčika za ljubiga,
 In za-se tudi eniga“.

Nar višji nuna govori,
 Ji govori, jo zarotí:
 „Nikar, nikar oj Uršica,
 Nar lepši nuna kloštarska,
 Ne hod' na polje zêleno,
 Med rožice na tratico;
 Čemú slovó jemati bi šla?
 Čemu bi vence spletala?
 Lej v kloštru venca lepiga,
 Iz zalih rož spleteniga:
 Te rože so devičice,
 Device, čiste nunice“.

Še lepši prosi Uršica,
 Nar lepši nun'ca kloštarska:
 „Oj kaj vas prosim, nune vé,
 Ki v kloštru gospodinjite!
 Naj grem, naj grem saj ure pol,
 Saj majhen časek — ure pol!
 Moj ljubi bo slovó jemal,
 Zlat perstan mi v slovó dajal.

*) Opomba. V tej pesmi ni nič popravljenega, razun tû pa tam rima, kjer je bila zgubljena. Pušena je celó „nuna“ in „nun'ca“ kakor in kjer je stara mati popevala nuna ali nun'ca, čeravno bi bilo dosledniši prvo ali drugo skozi in skozi pisati. R. L.

Nar višji nuna govori,
 Ji govori, jo zaroti:
 „Nikar, nikar oj Uršica,
 Nar lepši nuna kloštarska,
 Ne hod' slovesa mi jemat,
 In v nemar deni perstan zlat.
 Tvoj ženin je zdaj Kristus svet,
 Kervavih ranic ima pet;
 Iz njih je svojo kri prelil,
 De b' te nebesam perdbil;
 Oj, v nemar pusti ljubiga,
 Mar ljubi svoj'ga Jezusa!“

Še lepše prosi Uršica,
 Nar lepši nun'ca kloštarska:
 „Oj, kaj vas prosim nune vé,
 Ki v kloštru gospodinjíte:
 Naj grem, naj grem jaz dol od vas,
 Saj firkelc ure — majhen čas!
 Naj grem, naj grem dol na poljé,
 De se ne vterga mi sercé;
 De ljubimu podam slovó,
 Sej nič več vidil me ne bó“.

Nar višji nuna govori,
 Ji govori, jo zaroti:
 „Nikar, nikar oj Uršica,
 Nar lepši nuna kloštarska,
 Kaj boš hodila na poljé?
 Bogu zročila si sercé;
 Slovó pregrešnim željam daj,

In misli le na sveti raj;
 Tam čaka na-te ženin svet,
 Kervavih ranic ima pet,
 Iz njih je svojo kri prelil,
 De b' te nebesam perdbil.
 Oj v nemar pusti ljubiga,
 Mar ljubi z nami Jezusa!“

Kaj mi stori zdaj Uršica,
 Nar lepši nun'ca kloštarska?
 Ne prosi in ne toži več,
 Popade srebern nož bodeč,
 Zarine si ga v persice,
 Oj, v persice in v serčice.
 Še tako pravi, govori:
 „Oj tēci, tēci gorka kri!
 Sej me iz kloštra ne spusté,
 Slovesa vzeti ne dadé.
 Vsim staršem to v nauk naj bo,
 Ki hčere v kloštre silijo.
 Le bi bli dali v kloštar me,
 Ko sim še majhno bla dekle,
 Ko sim bla stara dvanajst let,
 Ko nisim ved'la nič za svet.
 Al dali mene v kloštar so,
 Oj v kloštar lep, v Velesovo,
 Ko sim bla stara petnajst let,
 Ko sim bla že sposnala svet; —
 Oj tēci, tēci gorka kri,
 S kervjó pa zbeži duša ti!“

Katrinčica.

Po národní povesti.

Na ravnem, na planem, na sredi vasi
 Pa lipa širokokošata stoji,
 Pod lipo je senca in v senci je kraj,
 Pripravljen za ples je, pripravljen za raj.

Piščalce pojejo in gosli in bas,
 Da sliši in zlega se daleč čez vas,
 Odglaša, kar žvenk doletí na okrog,
 Odmeva dolina, plan, gora in log.

Pod lipo se sučejo urne versté,
 Vse s parom fantini in dečle mladé,
 Vsem radost, veselje vsem gleda 'z oči,
 Da žalosten bil bi skor enega ni.

Naj zališa punca je slava plesú,
 Katrinčica zala, sloveč'ga glasú,
 Ni vidilo solnce, ne luna, ne dan
 Še takega krasa, ko tej je odbran.

Ki vidi jo, koj se mu vname okó,
 Ne more drugačé, da gleda le v njó,
 Al se ne nagleda nikoli nikdar,
 Užiga le večí si z gledanjem žar.

Mladenči se skušajo, kdo bo več dal,
 Da bi mu odbor za plesavko jo 'zbral,
 Kupujejo raje, prekupljajo se,
 Kar eden zastavi, berž drugi podré.

Naj gorši mladeneč od daleč stoji,
 Ker reven je, blizo se priti boji,
 Tud ona b' ga rada, ker zal je junak,
 Al možka ga noče, ker on je s'romak.

Tud družih se brani, noben jej ni všeč,
 Domači in bližnji vsakdanja so reč;
 Žival' od neznanega pazno beže,
 Slovenke pa moje po tujem hlepě.

Prišel je neznanec ne lep in ne gerd,
 Jo vpraša za ples, nje odgovor je — sterd;
 Tri zlate na mizo za raj potoči,
 V njegovih rokah se Katrinca verti.

In plešeta, sučeta se na okrog,
 Da „vižga!“ in „vižjo!“ glas čuje se mnog,
 Obljóm, da tak čudnega rajaveca ni;
 Katrinčica! ali te nič ne skerbi?

Odplešejo raj in počivajo 'n čas,
 Katrinčica praša: zakaj t' je tak mraz?
 Zakaj rokovice o kresu imaš?
 Povej mi moj rajavec, plesni pajdaš!

Al ples ponovi se, in hola! v okrog,
 Da „lejga!“ in „lejo!“ glas čuje se mnog;
 Obljóm, da ga čudniši rajaveca ni;
 Katrinčica! ali te nič ne skerbi?

Raj drugi končajo in kóren razdro,
 Katrinčica praša: kako je pa to,
 Da taka vročina od tebe zdaj gre,
 Da pari in peče me v moje serce?

In znova zasučejo se, zaverté,
 Da „lejga!“ in „vižjo!“ glasovi leté,
 Obljúm, da bolj čudnega rajavca ni;
 Katrinčica! ali te nič ne skerbi?

Objame jo, stisne jo k sebi terdó,
 „Saj s' čakala mene, pa pojdi z menó,
 Le pojd z menó, te popeljem na dom,
 Kjer mraz in vročino razjasnil ti bom;“

„Pozimi bo vroče, poleti pa mraz,
 In družčine dosti, ne bo ti dolg čas,
 Na zbiranje tujcov, neznancov dovelj,
 Vsi rajati s tabo so polheni želj“.

In rájala sta spred plesavcov oči
 In raja ponovil nobeden več ni; —
 S'romak pa obrača za njima okó,
 In misli in pravi: Pač škoda za njo!

M. Valjavec.

Janko cigán.

Balada.

Kar godcov bilo je na mej' hrovaški,
 Vse Janko sin ciganski je prekosil.
 Je sicer godca stan le stan beraški,
 Al on je dnar kot knez po kerčmah trosil.
 Kjerkolj je godil, je vesel'ga šuma
 Priderla fantov in deklíčev truma,
 Cigan pa si je černe berke vihal
 In slast neznano v svoje strune dihal.

Pa úzmal je in kràl, da slavo mojstra
 Je gerdi madež clo tatú ognjusil;
 Zadelá toraj ga je kazen ojstra,
 Da mnogokrat je leske mast okusil.
 Zastonj! Tatvína bla mu prirojena,
 Ga spokorila kazen ni nobena,
 In ker ga zopet je zmotila kača,
 Mu sodba steče: da naj s smertjo plača.

Pa preden rabelj njega bode davil,
 So dnevi mu trije še na voljo dani,
 Da bi ga mašnik lepo z Bogom spravil
 In prizanesel duši zdaj skesani.
 Al njega tudi to u vest ni speklo,
 Je mastil se, mu vince v gerlo teklo,
 Je pel in godil, kot da b' ljubeo snubil,
 Ne misleč, da bo kmal življenje zgubil.

Že so peljali ga tje na sodíše,
 Za njim je vrela množica neznanska,
 Marsktera deklica si solze briše
 Zdihaje: „škoda tebe, kri ciganska!“
 Pa on spremljavcem lepo se priklanja,
 Navadne burke tudi vmes uganja,
 In ko je prišel k strašnemu prostoru,
 Je časa sprosil k zadnemu govoru:

„Vas prosim, naj mi bode dovoljeno,
 Da gosli k sercu stisnem ob slovesu —
 Edino blago, ljubico pošteno;
 Glasile so se po vaséh pri plesu,

Umele so si slavo pridobiti ;
 Zdaj treba bode se od njih ločiti ;
 Mi toraj dovolite zadno godbo ,
 Naj potlej rabelj spolne strašno sodbo“.

Na prošnjo to so dali mu odloga ,
 In mila glasba 'z goslic se pričinja ,
 Omečil ž njo je serce clo trinoga ;
 Zdaj vmes glasovi zarenčé veršenja ,
 In kakor slapa val valove tira ,
 Tako iz strunic čudna godba zvira ,
 Zdaj britki jok budé, zdaj bi od straha
 Zbežála poslušavcov množca plaha.

In hrodja, glej! začnejo takt dajati
 Se na visocih vislicah gibaje ;
 Al čuješ glas ostuden krototati ?
 Vranovi so, po zraku se sukaje !
 Oj, godec! že te čakajo pogrebci ,
 Že zvovali so te požrešni jedci ,
 Ki bojo ti s košic meso kljuvali ,
 In vihrajoče lasce ti česljali.

Cigan kriči: „Si v kolo roke dajte ,
 Bo glas nar slajši mojih stran vas vodil ,
 Pred koncom mojim mi to čast skazajte ,
 Še rad bi eno k plesu vam zagodil!“ —
 Zastonj plesavcov iše ; množca bleda
 Zdaj groze trepetà kot ovčja čeda ,
 On sam ceptati jame in zavriska ;
 Al je obup, ki se v očéh mu bliska ?

Oj! že začele so mu strune pokat'
 Pri plesu, ki krog vislic ga speljuje,
 Pa goslic zvestih glas ne jenja stokat',
 In on si kroge vedno razteguje,
 Divjaje z vriskom, z godbo tam razsaja,
 Da krog stoječih tanjši venc prihaja.
 Kar ga, kjer nar bolj redek je, predere,
 Jo bliskoma u bližni gojzd pobere.

Osupnjeni so stali pričujoči,
 Al njega že zavetje gojzda krije,
 Po kratkem begu ga že meja loči,
 Dosegel je že varen kraj Turčije.
 Ostrunil spet je gosli javorove
 Je godil viže stare — viže nove;
 Al nikdar več se niso tak glasile,
 Ko takrat, ko so vislic ga rešile.

Dragotin Dežman.

Človečji sléd.

Prostoserčno déte stoplje
 Lahko skoz življenja mir,
 In stopinja mu ne vkoplje
 Za seboj sledú nikír.

Naj že v prah veselja skaka,
 Al naj lazi v pesk strastí;
 Urno mine želja vsaka,
 Nič sledú ne naredí.

In mladenča noga kerpka
 Terji stopa že ob tlá,
 Mila radost in slá terpka
 Mu je v dušo že zašla.

V slepi tmíni omamljenja
 Nosi mnogo sere sebó;
 Že teži ga znoj življenja,
 In že daja sléd z nogó.

In bolj leze v prah veselja,
In bolj grezne v pésk strasti;
Vterdi se mu vsaka želja,
Sama sebi v sléd stoji.

Tisuškerben se upira
Teži djanja mož močan,
In stopinja se mu vdira
Globokeje noč in dan.

Skerb prežene vso omamo,
Ptuje serca verže tje;
Bremenom le lastnim ramo
On še vklanja — drugim ne.

Dan na dan ga globokeji
Rine moč strasti in zlób,
Dokler na življenja meji
Dost globok ni sléd — za grób.

Rodoljub Ledinski.

Čveteri věki ali dōbe sveta.

Po Ovidiju poslovenil M. Valjavec.

Pervi rodil se zlati je vek, brez varha ki samši;
Brez postav spoštoval iz nagiba pravico in vero;
Kazni, strahú ni bilo; na obešeni plošči iz rude
Bralo se ni žugajočih besed, in bala sodnika
Ni se proseča druhal; brez sodbe bili so varni;
Ni še do sih dob s svojih gorá se v čisto valovje
Znižala tujih dežel ogledávat posekana smreka;
Niso poznali ljudjé zun svojega drugih pobrežij,
Niso dozdej še okrožali mest globoki zakopi,
Bilo ni tromb iz ravne in róg iz krive ne rude,
Ni še čelad in ne mečev biló; narodi so varni
Brez vojaških potreb priležni zavživali pokoj,
Zemlja je ravno tako vse sama od sebe dajala
Cela z motiko nikjer ne kopana, ne órana s plugom,
In zadovoljni ljudjé s plodovi, ki rasli so sami,
Brali divjačini sad so, nabirali jagode gorske,
Brali so dren in malince, ki visé na ostrem robidju,

In ki s košatega pal je drevesa Jovjega želod.
 Bila je vedna pomlad, in cvetke brez semena zrasle
 Božal pohlevni cefir je pihljáje só sapico toplo;
 Kmali rodila je tud plod žitni neórana zemlja.
 Njíva od polnih klasóv rmenéla je brez obnavljanja,
 Mlečni potoki takrat so, in tekle so néktarne reke,
 Ino rmenkljata sterd je z zelenega kápala dóba.

Ali ko pal je Saturnen zagnán dol v tartara tmíne,
 Vladal je Jupiter svet, in nastal je zárod sreberni,
 Manj ko zlató, pa vreden le več od narúdnega bakra;
 Jupiter skerčil dolgost je vigredi starega časa,
 Leto na zimski mraz, na poletja, jeseni inake,
 Ino na kratko pomlád, na štir razdelil je kampe.
 V prvo tačas se žgan in pečén od suhega žara
 Belil je zrak, in visel je led soséden od vetrov,
 Ino ljudje šli v prvo tedaj so v hiše; pa hiše
 Bile so jame, al gost germ, véjevje zvezano z ličjem.
 Semena žitne takrat so na prvo zasípali v brazde,
 Voli so v prvo tačas pod teškim stókali jarmom.

Tretji na to pa za njima nastál je zárod bakreni,
 Bolj sirov'ga sercá, bolj k strašnemu nagnjen orožju,
 Vendar hudoben ni bil; al zadnji je 's terd'ga železa.
 Zdajci prihrula derhál vse verste zločinstva je v dobo.
 Žile slabeje; ušla je resnica in vera in sramnost,
 Vzela njih mesto v posest je golfija, zaseda, kovarstvo,
 Sila, hudoben pohlep po imetju nikoli zadostnem.
 Vetrom, ki prav jih poznal še mornár ni, so zróčali jadra,
 Ino neznanih vodá je valovje zíbalo barke,
 Ki verh gorskih višáv ko drevésa rasle so dolgo;
 Zemljo, ki prej je ko solnee in zrak vseh občina bila,
 Merjevec skerbni tedaj zaznamil v dolge je meje,

Tirjali niso za sad le in živež zemlje bogate,
 Ki ga je dolžna, temuč šli tudi v osercje so njeno,
 In ki ga skrila zaklád je zmeknivši ga k stigovim sencam,
 So izkopávali, mik in navod do sleherne zlobe;
 Kvarno železo, zlató od železa še kvarniše prišlo
 Že je na dan, in vojska na svit, ki borí se z obojim,
 In je s kervavo rokó zažvenknila skupaj orožje.
 Z rópanjem zdaj se živé, in gostu se bati je gosta,
 Varen pred zetom ni tast, še med brati ljubezen je redka,
 Mož s pogubo pertí soprogi, soproga pa možu,
 Bledo trobélíko v strup napravljajo mačche hude;
 Preden še čas je, pozvéduje sin za očetove leta;
 Ni je pobožnosti več; zapustila nebeščanov zadnja
 Tud Astrêa devica s kervjó je napolnjeno zemljo;
 In da od zemljè ne bil bi varniši êter visoki,
 Činili nek so gigantje naskók na nebeško kraljestvo,
 Stavili gore verh gor, nakopičili jih do ozvezdja.
 Strelo poslavši razbil je pa oče vsega mogočni
 Zdajci Olímp in podležno zagnal znad Peljona oso. 10
 In ko ležale tedaj pod lastno so težo zasute
 Trupla te grozne, s kervjó se je sínovo obilno polita
 Zemlja povlázila nek, in kri oživila gorko,
 In da bi čisto spomin ne končal se njenega roda,
 Jo premení na človeški obraz; al tudi ta zarod
 Bil zasmehún je bogóv in pohlepen po divjem umoru;
 Silen je bil; da rodil iz kervi se je, berž se je znalo.

Komu?

Národna iz Liburnije.

Zrasal mi je zelen bor,
Gospodinu pred dvorom;
Na njem rastu jabuke
Troje sorte kolura;
Čuva jih divojčica
Tanka, bela, visoka.

K njoj mi pride mati njena:
„Daj mi, hčerko, jabuku!“

„Neću, neću, matko moja!
Nis je za vas gojila,
Ni od sunca hladila,
Ni od vetra gradila.““

K njoj mi pride otac nje:
„Daj mi, hčerko, jabuku!“

„Ne dam, ne dam, otac moj!
Nis je za vas gojila,
Ni od sunca hladila,
Ni od vetra gradila.““

K njoj mi pride sestra nje:
„Daj mi, sestro, jabuku!“

„Ne dam, ne dam, sestrice!
Nis je za te gojila,
Ni od sunca hladila,
Ni od vetra gradila.““

K njoj mi pride bratac nje:
„Daj mi, sestro, jabuku!“

„Ne dam, ne dam, bratac moj!
Nis je za te gojila,
Ni od sunca hladila,
Ni od vetra gradila.““

K njoj je prišal ljubi nje:
„Daj mi, ljubo, jabuku!“

„Dat ću ti jaz jabuku,
Za te san ju gojila,
I od sunca hladila,
I od vetra gradila.““

Zapisal J. V.

Primula veris. *)

Po Lenau-u

Ljuba cvetlica,
Oj! že tak zgodaj
Spet nas obiščeš?
Sprimi te Bože
Primula veris!

Tihše kot druge
Polja cvetlice
Spančkala bila
Ljuba si cvetka
Primula veris!

Pervo šeptanje
Nove pomladi
Sama le bila
Ti si ga čula
Primula veris!

Meni tud v sercu
Kdaj je cvetela
Lepši od drugih
Cvetlic ljubavi
Primula veris!

Ljuba cvetlica
Primula veris!
Drago te zovem
Cvetko jez vere.

Veruješ pervim
Migom nebeškim,
Tečeš nasproti,
Odpreš jim persi.

Pomlad je prešla,
Naj jo le mrazi,
Kalne in megle
Krijejo zopet!

Cvetka ti verješ,
Da zaželjena
Rajska je pomlad
Vendar le prišla.

Persi odpreš ji;
Ah! pa presilni
Mrazi ti serce
Nježno morijo!

Če že prav zvene!
Ko bi se cvetke
Verna le duša
V vek ne zgubila!

* Perva pomladanska cvetlica trobentica ali gospodičnja.

Nova cvetlica.

Naj lepše rožce so zvenele
In zginile iz verteca,
Veselo so mi zmir cvetele,
Vedrile serce in duhá.

Minljivost ta me v serce gane,
Mi seže v dušo, skli britko,
In solza goraka 'z oka kane
Na velih rožic gredico.

In glej! ta solza je kalila,
Sevetí se nova rožica;
Oj tako ljuba, tako mila
Nobena ni nikolj bilá.

Alj dolgo — kratko bo cvetela?
Ne vem še jaz, le Bog to vé:
Da zime moč bi je ne vzela,
To moje le želi sercé!

A. Praprotnik.

V spomin Prešernu!

Šel mladeneč je v samoto
Skrivnega nemira gnan,
Da si tamkaj med tihoto
Zvoli svoj prihodnji stan.
Polne so moči mu žile,
Čutov polno je sercé,
Duh navdan je čudne sile:
Ali kake — sam ne vé.

Tam v samoti premišljava
V čudne sanje utopljen;
Kar prikaže se mu Slava,
Lavor dala mu zelen;
Ž njim ovije vroče čelo,
Diko pesem mu delí,
Pa življenje neveselo,
Rane serčne, tužne dni.

Pevec lavor si ovije
 Radostni okoli las,
 Kar ga Sreče svit obsije,
 Govori mu mični glas:
 „Stopi, drag' mladeneč, k meni,
 Da ti blagoslov podám;
 Kaj ti hasne ven'c zeleni,
 Bolji blagor jaz imám.“

„Zlato v dar ti dam torilo
 Polno blagorov sercá,
 Kar želiš, bo podelilo,
 Kar ti ljubo je, imá;
 Bom vodila te v ljubavi,
 Serca ti naklanjala,
 Ali odpovej se Sla vi,
 Verzi venec nje na tla!“ —

Mirno jo mladeneč gleda,
 Čudi se ji — ostermí,
 Žali njena ga beseda,
 Naglo ji odgovorí:
 „Beži Sreča mi lažnjiva!
 Slava blažja je kot ti,
 Ona mi nebó odkriva,
 Ki za tvoje sine ni!“

„Sreča pevcem nikdar mila
 Bila ni, pa tud' ne bo;
 Kadar ljubljence volila,
 Bilo družih je že sto.“

„Pevec je pod višjim krilam,
 Sreče varstva željen ni,
 On ustavlja se nje silam,
 V pesmih ima kar želi!“

„Pesmi mu donijo slavo,
 Ko že v hladnem grobu spi,
 Se razlegajo v daljavo,
 Kodar Slave plam gori;
 So spomina piramide
 Njega duha, njega ran,
 Ga slové, dokler ne pride
 Zemlje sonca zadnji dan!“ —

In razžalil bil je Srečo
 Za vse svoje žive dni;
 Vergla ga v ljubav je žgečo,
 Da mirú dosegel ni;
 Mu povesod je moč lomila,
 Kar je delal, kjer je bil;
 Al nar huja njena sila
 Ni vsahnila pevskih žil.

Še prijazniše mu Vila
 Pesmi je narékvala,
 Milo zmir ga tolažila,
 Mu hladila bol serca.
 Zdaj ga krije pa gomila,
 Njega Vila že molčí —
 Al spomin mu je vsadila:
 V pesmih vekoma živí.

Pesmi mu donijo slavo,
 Ki v prezgodnjem grobu spi,
 Se razlegajo v daljavo,
 Kodar Slave plam gori;

„So spomina piramide
 Njega duha, njega ran,
 Ga slové, dokler ne pride
 Zemlje sonca zadnji dan!

Jankomir.

Med in pčelin.

Nekterim pesnikom!

Mislil bi, ptičice,
 Ktere med nami
 Koli glasijo se,
 Slavčki so sami.

Smeja se kakor med
 Sebi mnogtera;
 Da ji nihčé ni spred,
 Njena je vera.

Graja pa naj na to
 Reč se ji mala,
 Precej serdito bo
 V sprot začverčala.

Ptičice! s tem gubi
 Slava se vaša;
 Slavček, se meni zdi,
 Tak se ne zglašá!

Slovničarjem!

To se mi čudno zdi:
 Čerkice se derži
 Vsak iz vse moči;
 Kakor da čerkica
 Bila modrost bi vsa,
 Bila bi sreča vsa!

Znojemski.

Summo Jovi.

Jupiter, stori, kar svetujem jaz,
 Ino spremenil boš zemlje obraz:

Starcom pomládi njih stare kosti,
 V žilah zateče naj naša jim kri;

Ali pa daj nam mladenčem en dar:
 Sivočv ohromljenih daj nam denar!

J. Jenko.

Torbica národnih prislovic.

V Istri nabral Jakob Volčič.

Svoja kučica svoja voljica.

Zrela hrušva sama pade.

Ka rano cvete a kasno zori.

Bolje je s starim hapati (jesti) nego s mladim plakati. (Tolažba mladega dekleta, ki se moží s starim bogatašem.)

Da bi koza beci (dnar) imela, gospu bi ju zvali.

Ki je na jedno oko slep, više (več) vidi.

Ki ima dela, ima i jela.

Kume gori kume doli, ti le hodi s moje smokve doli!

Ki nima straha, nima ni srama.

Ki prestaro kèrpa, konce gubi.

Gleda kao pàs-na sekiru.

Ti je na volju kao stari babi ples.

I ja imam popela na ognjišču. (Nisem ravno siromak.)

Nemogu biti koze cele i vuki siti.

Ošeni se koliko naj dalje, a pokumi se koliko naj bližje moreš.

Ki poji tuju kokosicu, neka veže svoju za nožicu.

Vsaka večera spat pelja.

Ne prebiva miš, kadi nije miš.

Zena sami sebi ruži, koda moža svoja tuži.

Bolje čern kolač nego prazen torbaš.

Vrana se je vijála vijála, pa je va (u) gnoj pala. (Se pravi od prevzetnih deklet.)

Oči više (več) vidu nego oko.

Opareno dete va merslu kašu puše.

U kakovu deželu prideš, takovu šegu da primeš.

Ki u jamo leti, se maha lovi.

Čini, ča je pravo, i ne boj se ne Boga ne vruga.

Bog visoko sedi, dugo vidi i široko more.

Kako kdo nikne, tako obikne.

Ča ni bilo, ne reci: da ne more biti.

Ki te gladi, če te ogrebsti.

Vuku si dal ovce pasti.

Šla je sekira, neka gré i toporišče!

Ki se časti, se omasti. (Eigenlob stinkt.)

Is sure (ponve) v oganj. Is lonca v kotal (Aus dem Regen in die Traufe.)

Človek s človekom se spravi (snide), ma goro nikdar. (Tolažba ob slovesih.)

Kako pravo tako zdravo.

Pàs u cirkvu, pàs iz cirkve. (Der ist unverbesserlich!)

I olita (čreva) se u človeku sagrižu, kako nebi se ljudi!

Polj suhoga i sirovo gori.

Ča koristi pluvati gori, aš pada doli. (Ki od sebe ali svojih slabo govori, sam sebe osramoti)

Joh onemu, ki ga ljudi milujejo!

Ti me meriš na svoj lakat.

Neče te ta voda oprati. (Nič ti ne pomaga izgovor.)

Ki muči (molči), glava ga ne boli.

Moram dati milo za drago. (Ako človek v potrebi kakošno stvar nerad poda.)

Ki more i konj mu pomore. (Bogatemu vse pomaga.)

Joh ti muki (moki) po tujoj ruki!

Čistemu obrazu malo vode treba.

Za grašico svoniti. (Prepozno kaj storiti.)

Vela (velika) riba malo je. (Bogatin tare siromaka.)

Nije prijatelja do otca i majke.

Bi ti dala ptičjega mleka.

Ni svaki petak bošič. (Se pravi, če je kaj izjemno dovoljeno.)

Če tovar trubi, Bog ne ljubi.

Uboštvo krati muštvo.

Više (več) ih ubije jezik nego sablja.

Starost modrost, mladost ludost

Naglost kvari mudrost.

Ki gre v malin, se omuči.

Mlade ne sudi (prenaglo), mertve budi (spoštuj.)

Ča gre po selu, dobi po čelu. (Izposojano se rado pokvari.)

Kadi laš obedva, ne večera.

Kakovo jelo takovo delo.

Vuk dlaku menja, ma šege ne.

Ki je dužan je sušan.

Znamo s kom nogom šepamo. (Wir wissen, wo das Uebel steckt.)

Poštenje šivljenje.

Ča je kosa grintaveja, to jače skače.

Neboj se vode hrupeče nego mučče.

Mi nima šlica repa. (Nimam vzroka.)

Obsežek.

	Stran.
Pervi in pratikarski del	3
Drugi del. Življenjopisje:	
Valentin Stanig (s podobo)	17
Juri Japel (s podobo)	27
Tretji del. Lepoznanske drobtinčice prozajične:	
Sorica in pa Soričanje	33
Kerst ob smerti	37
Pravlice iz življenja smešnega kraljevega svetovavca Jana Klenovskega	42
Četrti del. Lepoznanske drobtinčice poetične:	
Mlada Breda	45
Nuna Uršica	54
Katrincica	56
Janko cigan	58
Človeški sléd	61
Čveteri veki ali dôle sveta	62
Komu?	65
Primula veris	66
Nova cvetlica	67
V spomin Prešernu	67
Med in pèlin	69
Torbica narodnih prislovic iz Istre	70
Sporočilo (z napevom).	

Sporočilo.

Prvica I. Novak-a.

Mirevita.

Napev Gušp. Mašč-a.

Fir-ček ti- hotni, o! ljubček ser- cá, Pot memo hi-si- ce te-be pe- ljá, Li-bel-ka mo-ja, hjer tekla glad-
 Fir-ček ti- hotni, o! ljubček ser- cá, Bo- di spo- ročnik ti mojih ie- ljá, Re-č pri- jatlom, preljubim u-

kó, Ma-mi-ca, hjer me go-ji- la lju- bo. Solnce tam si- je premi- lo le- pó, Slavec u drevji prepe- va slad-
 sim, ka-ko pre- serčno si mednje ie- lim, Kak da po do-ma ser-če hre-pe- ni, Vremtji do- mači se sre- čno le

kó. Ro-ži-ce tam, ki tak sladko di- še. T ro-so o- življaj jih svo- je vo- dé! Ro-ži-ce tam, ki tak sladko di-
 živi! Ti jih po- zdravljaj, jim lju- bo šum- ljaj. In jim pre- povaj iz plu- je- ga kaj! Ti jih po- zdravljaj, jim lju- bo šum

še, T roso o- življaj jih svoje vo- dé! kaj!
 ljaj, In jim pre- povaj iz plu- je- ga

SLOVANSKA KNJIŽNICA LJUBLJANA

K RA

B 86/1856

9530773

COBISS ©